

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΣΤ'.

Συνδρομή ἑτήσια: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχοῦσι ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου. Ἐκδοτὸν ἑξῆς καὶ εἶναι ἑτήσια. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σουλίου 35.

27 Νοεμβρίου 1888.

Ο ΥΠΟΥΨΗΦΙΟΣ

Μυθιστορία Ἰουλίου Κλαρετῆ.—Μετάφρασις Χ.Α.

Συνέχεια καὶ τέλος.

ΙΘ'.

Ἦτο μία ὥρα καὶ ἡμέρα τοῦ Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Αἱ ὁδοὶ τοῦ Μελέν εἶναι ἑορτασίμως κεκοσμημέναι. Ἀπὸ πρωῒας ἐκ τῶν πέριξ κωμῶν αἱ ἀμαξοστοιχίαι τοῦ σιδηροδρόμου, τὰ φορτηγὰ καὶ τὰ ἰδιωτικὰ ἀμάξια μετακομίζουσιν εἰς τὴν πρωτεύουσάν τοῦ διαμερισματος τοὺς περιέργους συρρέοντες χάριν τῶν ἑορτῶν καὶ ὄμιλοι ἀνθρώπων φερόντων ἑορτάσιμον στολὴν ἀνέρχονται, συνωθοῦντας ἀναρριχῶνται μέχρι τῆς πλατείας τοῦ Δημοκρῆσιου. Μικραὶ σημαῖαι κυματίζουσιν ἐπὶ ἰστών, κατ' ἀποστάσεις δὲ εἰσι τοποθετημένοι θυρεοί, φέροντες ἐναλλάξ τὰ γράμματα Γ. Δ, ἀρχικὰ στοιχεῖα τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας καὶ τὰ σήματα τῆς πόλεως. Τῆδε κακίσει δὲ ἐπιγραφαὶ φέρουσιν ἀδιακρίτως τὰς λέξεις: Ζήτω ὁ Ἰάκωβος Ἀμυῶ! ἢ Ζήτω ἡ Δημοκρατία!

Εἰς τὰς ὁδοὺς ἐπήχθησαν κλάδοι δρυός, φυτευθέντες ἐντὸς τῶν ὁπῶν τῶν ἀφαιρεθέντων ἐπὶ τούτῳ ἐκ τοῦ λιθοστρώτου λίθων ἐναλλάξ μετὰ τροπαίων ἐκ τριχρότων σημαίων, ἐμπροσθεν δὲ οἰκίας τινός, φερούσης ἀντὶ ἐμβλήματος ὀγκώδη καπνοσύριγγα, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν τὴν δηλοῦσαν ὅτι αὐτόθι ἐγεννήθη ὁ Ἀμυῶ, μεταξὺ τῶν χλωρῶν κλάδων διαφανῆς ἐπιγραφὴ ὁμοῦ μετὰ τῆς εἰκόνης τοῦ γηραιοῦ συγγραφέως, φέρει ὑπερηφάνως τὰς λέξεις:

Τιμὴ τῷ Ἰακώβῳ Ἀμυῶ!

Ἡ ἰδέα ἦτο τοῦ νέου βουλευτοῦ τῆς περιφερείας κ. Αἰμιλίου Δυκά. Ἡθέλησεν αὐτὸς ἵνα εἰς τὸ ἐξῆς ἡ πόλις τοῦ Μελέν ἔχη καὶ αὐτὴ τὴν ἐτήσιον ἑορτὴν τῆς πρὸς τιμὴν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἀνδρός, ὅπως αἱ Βερσαλλίαι ἔχουσι τὴν ἑορτὴν τοῦ στρατηγοῦ Ὅς καὶ ἡ Σάρτρη τοῦ στρατηγοῦ Μαρσῶ. Τὸ τοιοῦτο δὲν ἦτο εὐκόλον. Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον δὲν ἐλησμόνει ὅτι ὁ Ἀμυῶ ὑπῆρξεν ἐπίσκοπος Ὠξέρρης, ἐμπλεως εὐνοί-

ας, μέγας ἐλεήμων τοῦ βασιλέως, τινὲς δ' ἐφοβοῦντο μήπως ἡ ἑορτὴ ἤθελε προσλάβει κληρικὸφρονα χαρακτῆρα. Ἄλλ' ὁ Δυκάς κατεξάνεστη. Κληρικόφρων ὁ ἀγαθὸς Ἀμυῶ, ὅστις κατηγορήθη ἐπὶ εὐνοίᾳ πρὸς τοὺς Οὐγενότους καὶ ὅστις μετέφρασε τὸν Πλούταρχον! . . « Τὸν Πλούταρχον, κύριοι, συλλογίσθητε τὸν Πλούταρχον! . . » Τὸ ὄνομα τοῦ Πλουτάρχου κατενίκησε τοὺς δισταγμοὺς καὶ τὸ Μελέν ἐμελλε νὰ πανηγυρίζῃ καθ' ἕκαστον ἔτος τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἀμυῶ.

— Ὡς ἐπρωτίμων τὸν Ὅς! ἔλεγεν ὁ συμβουλευογράφος Καπποῶ. . .

Ναί, ἀλλ' αὐτὸς ἐγεννήθη εἰς τὸν νομὸν τοῦ Σηκουάνα καὶ Ὁάζ καὶ τί ἔχει νὰ κάμῃ μετὰ τὸν νομὸν τοῦ Σηκουάνα καὶ Μάρνης!

Ἀπέμενε νὰ ὀρισθῇ μία λεπτομέρεια, ἡ ἡμέρα τῆς ἑορτῆς. Ὁ Ἰάκωβος Ἀμυῶ ἐγεννήθη τὴν 30 Ὀκτωβρίου 1514. Κακὴ ἡμερομηνία ἡ 30 Ὀκτωβρίου. Κάμνει ψῦχος, πλησιάζει ἡ ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τῶν Νεκρῶν, ἡ 2 Νοεμβρίου. Δὲν δύναται νὰ πανηγυρισθῇ ἡ μνήμη ἑνὸς μεγάλου ἀνδρός εἰς τὰς παραμονὰς τοῦ Νοεμβρίου. Κανεὶς δὲν θὰ προσήρχετο εἰς τὴν ἑορτὴν του.

— Οἱ μεγάλοι ἄνδρες, παρετήρησε μετ' εὐθυκρίας ὁ Δυκάς, ἔπρεπε νὰ γενῶνται ἢ ν' ἀποθνήσκωσι κατὰ τὸ θέρος. Ὡς ἦτο ἀνετώτερον διὰ τὸν πανηγυρισμὸν τῆς ἑκατονταετηρίδος των.

Τῆς ἑκατονταετηρίδος! Ἡ λέξις αὕτη ἐνεποίησεν εἰς αὐτὸν ἐντύπωσιν. Τὸ Μελέν ἠδύνατο νὰ πανηγυρίσῃ τὴν ἑκατονταετηρίδα, τὴν τριακοσιετηρίδα μάλιστα τοῦ Ἀμυῶ!

— Ὅχι, παρετήρησεν ὁ Καπποῶ, εἶνε ἀδύνατον.

Διατί; Ἡ χρονολογία τῆς γεννήσεως εἶχε παρέλθει ἦτο τὸ 1514. Ἡ χρονολογία τοῦ θανάτου ἦτο πολὺ μακρυνή, 1593! . . Καὶ ἔπειτα 93! . . Ζοφερὸς ἀριθμὸς. . . 1893! . . Τί θὰ συνέβαινεν ἄλλως τε εἰς τότε;

— Τὸ καλλίτερον εἶνε, συνεπέρανεν ὁ Δυκάς, νὰ ὀρίσωμεν τὴν 24 Ἰουνίου ὡς ἡμέραν ἑορτῆς τοῦ Ἀμυῶ. Αὐτὸς ἐκαλεῖτο Ἰακώβος καὶ ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἦτο ἡ τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου. Ἄλλ' ἀδιάφορον! Ἄν προσεῖχον εἰς τοιαύτας λεπτολογίας, οὐδέποτε θὰ ἐτελείτο δημοσία πανήγυρις.

Ἐλυπεῖτο διότι εἶχεν ἤδη ἀνεγερθῆ ἀνδρίας τοῦ Ἀμυῶ ἀπὸ τοῦ 1860 καὶ διότι εἰς τὴν οἰκίαν φαρμακοποιῦ τινος ἐν τῇ ὁδῷ Σαίντ—Ἀσπαὶ ἀριθ. 28, ὅπισθεν τῆς ἐκκλησίας εἶχε τοποθετηθῆ πλάξ φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν: *Ἐρταῦθα ἐγεννήθη ὁ Ἀμυῶ*. Ἀφοῦ εἶχεν ἀνεγερθῆ ἤδη ὁ ἀνδρίας, ὑπετάσσετο τὸ σπουδαιότερον ἢ το ὄχι νὰ πανηγυρισθῆ ἡ μνήμη τοῦ Ἀμυῶ, ἀλλὰ νὰ εὕρῃ εὐκαιρίαν αὐτὸς ὁ Δυκάς νὰ παρουσιασθῆ πρὸς τοὺς ἐκλογεῖς του, ν' ἀγορεύσῃ πρὸς αὐτοὺς καὶ νὰ τοὺς σαγήνευσῃ. Ὁ Ἀμυῶ; Ὁ ἀγαθὸς Ἀμυῶ! Αὐτὸς ἦτο μόνον πρόφασις ἀπλουστάτη. Πολὺ ὀλίγον ἐνδιέφερετο περὶ τοῦ Ἀμυῶ ὁ Αἰμίλιος Δυκάς. Ἀφοῦ καὶ αὐτὸς ἐλυπεῖτο διότι δὲν ἦτο στρατηγὸς τῆς Δημοκρατίας! Ἀλλὰ τί νὰ γείνη! ἐκ τῶν ἐνότων.

Τὴν ἑορτὴν λοιπὸν τοῦ Ἀμυῶ, τοῦ μεταφραστοῦ τοῦ Ἡλιοδώρου καὶ τοῦ Πλουτάρχου ἐπανηγύριζε τὸ Μελέν κατὰ τὴν λαμπρὰν καὶ εὐήλιον ἐκείνην ἡμέραν.

Ἐμπροσθεν τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Ἀμυῶ ἐξέδρα κεκοσμημένη διὰ τριχρῶν σημάϊων, ἐφ' ἧς εὐρίσκοντο καθίσματα καὶ ἐν πρώτῃ γραμμῇ ἔδρα ἐπεστρωμέναι δι' ὀλοσηρικοῦ μὲ ἐρεισίνωτον ἐξ ἀνακάρδου, ἀνέμενε τὰς ἀρχὰς τῆς πόλεως, αἷτινες κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εὐρίσκοντο ἐκεῖ πλησίον, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ δημάρχου καὶ προγευμάτιζον. Εἶχον τοποθετηθῆ πλησιέστατα ἐν εἰδὲι πλατείας θεάτρου θρανία ἐπεστρωμένα ἐπίσης δι' ὀλοσηρικοῦ, ἐνθα ἐν τῷ μέσῳ φυρμού θερινῶν ἐσθῆτων, κομφῶν πέλων καὶ καλλωπισμῶν ἀνοικτοῦ χρώματος παρεκάθησαν αἱ κυρίαι, αἱ ἐπισημότεραι τῆς πόλεως. Καὶ ἄλλαι κυρίαι ἐμελλόν ν' ἀνέλθωσιν ἐπὶ τῆς ἐξέδρας μετὰ τὴν ἀφίξιν τῆς πομπῆς.

— Ἡ κυρία Ἐρβλαί, ἀναμφιβόλως, ἔλεγεν ἡ σύζυγος ἐνός δικολάβου πρὸς τὴν σύζυγον τοῦ πρώην δημάρχου.

Αὕτη δὲ γελῶσα ἀπήντα:

— Ἡ κυρία Ἐρβλαί κατ' ἀνάγκην. Πάντοτε εὐρίσκειται εἰς τὸ ἐπιτελεῖον ἡ κυρία Ἐρβλαί.

Μετὰ ψιθυρισμοῦ δὲ καταπνιγμένου ὑπὸ τοῦ μεγάλου ψιθύρου τοῦ πλήθους ἀναμένοντος μετὰ περιεργείας, ἀνυπομονούντος, συνωθουμένου, συνταρασσομένου, μιὰ τῶν κυριῶν αὐτῶν προσέθηκε:

— Γνωρίζετε τί λέγουν;

— Τί;

— Αἶ, ὁ Σαρβέ, ὁ γερουσιαστής μας ἀντικατεστάθη, φιλιτάτη μου!

— Ἄ, ναί! ὁ κ. Δυκάς... Εἶνε προτιμότερος ὁ κ. Δυκάς! Καὶ ἀφοῦ ἀντικατέστησεν αὐτὸν εἰς τὴν Βουλὴν, ἦτο ἐπόμενον!...

— Διὰ τοῦτο τῆς ἔβγαλαν ἕνα ὄνομα τῆς κυρίας Ἐρβλαί... Τῆς τὸ ἔβγαλε ὁ κ. Ρεβίλ, εἰς εὐρέτε, ὅπου ἀνεχώρησε πάλιν εἰς Παρισίους.

Τὴν ἀπεκάλεσε *Ἀντικατάστασιν τοῦ Σαρβέ!*... Ἡ Ἀντικατάστασις τοῦ Σαρβέ... Ἐννοεῖτε;

Αἱ κυρίαι ἐξηκολούθουν νὰ γελῶσιν.

Περίξ τῆς ἐξέδρας ἤστραπτον παρὰ τὰ κράνη τῶν ἐλαφρῶν ἵππέων αἱ ἐπίχρσοι περικεφαλαῖαι τῶν πυροσβεστῶν μὲ τὰ πορφυρὰ λοφία των, ὑπεράνω δὲ τῶν κεφαλῶν διεκρίνοντο τὰ ἐξ ἐρυθροῦ ὀλοσηρικοῦ λάβρα φέροντα χρυσοῖς γράμμασι τὸ ὄνομα τῶν μουσικῶν θιάσων οἶον *Ἡ Ἀύρα τοῦ Σαλλύ, Ὁ Χορικός θιάσος τοῦ Βαρβιζῶν*, τὰ δὲ ἀπονεμηθέντα εἰς τοὺς θιάσους αὐτοὺς χρυσαῖ ἢ ἀργυρὰ τιμητικὰ μετὰλλια ἤστραπτον ἐξαρθόμενα ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ κοντοῦ.

Ἀντικρὺ τοῦ δημάρχου, οὔτινος παρετήρει τοὺς δύο ὄξεις πυργίσκους, τὴν ἐκ σχιστολίθου στέγην καὶ τοὺς ἐκ πλίνθων τοίχους, νεκρὸν ζεύγος, εὐδαιμον καὶ μειδιῶν ἴστατο θεώμενον περιεργῶς ἀπὸ τοῦ παραθύρου τοῦ κειμένου εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ. Ἦσαν ἡ Γιλβέρτη καὶ ὁ Ροβέρτος, ὁ κόμης καὶ ἡ κόμισσα δὲ Μομβρέν, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ὡς νὰ ἦτο τέκνον ἀμοτέρων, ἴστατο ἡ Κυπριακὴ κρατοῦσα ἐκ τῆς χειρὸς τὴν Γιλβέρτην καὶ βλέπουσα ἐπίσης μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως τὸν ἐν τῇ πλατεῖᾳ τοῦ Δημάρχου κυκεῶνα, ὅπου ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὑποκώφου ψιθύρου τοῦ πλήθους ἐσπινθηροβόλουν τὰ ὄπλα καὶ τὰ κράνη.

Ἡ ἰσχνὴ μορφή τοῦ ταγματάρχου Βερδιέ ἐνεφάνιζτο εἰς τὸ βάθος ἐντὸς τοῦ πλαισίου τοῦ παραθύρου. Εἶχεν ἔλθει ἐκ Παρισίων χάριν τῆς ἑορτῆς, περιεργῶς ν' ἀκούσῃ τὸν Δυκᾶν αὐτόν, ἐν ἡ τύχη, χάριτι θεῶν, ὑπέδειξεν ὡς ἀντικαταστάτην του· ὁ δὲ Ροβέρτος νῆχαρισταίτο παρέχων τὴν διασκέδασιν τῆς ἡμέρας ἐκείνης εἰς τὴν Κυπριακὴν, πρὶν ἡ ἀπέλθωσιν εἰς Τρουβίλλην, ἐνθα ἡ μικρὰ θὰ ἐπανέβλεπε τοὺς Ρυῶ καὶ ἐνθα ὁ Ροβέρτος καὶ ἡ Γιλβέρτη θ' ἀνεύρισκον παρὰ τὴν προκυμαῖαν τὸ προσφιλές μέρος, ὅπου διὰ πρώτην φοράν εἶχον συνομιλήσει!

Ὁ μαρκήσιος δὲ Μομβρέν δὲν ἠθέλησε νὰ ἐπωφελθῆ καὶ αὐτὸς τῆς περιστάσεως ὅπως λάβῃ θέσιν εἰς τὸ παράθυρον ἐκεῖνο τῆς ὁδοῦ Μπωβαί, εὐμενῶς παραχωρηθὲν αὐτοῖς παρὰ τινος φίλου χάριν τῆς ἑορτῆς. Ἀπέμεινεν εἰς τὸ μέγαρόν του, ἐνθα ἀνέμενε τὸν Βερδιέ καί, ὡς ἔλεγε, «τὰ τέκνα του» διὰ τὸ γεῦμα.

Ὁ ἥλιος ἤστραπτεν ἐφ' ὅλου ἐκείνου τοῦ πλήθους. Οἱ περιεργῶι ἤρχιζον ν' ἀνυπομονῶσι ἐργάται τινὲς ἡρώτων μεγαλοφώνως ἂν τὸ ἐν τῷ Δημάρχῳ πρόγευμα ἐμελλε νὰ τελειώσῃ γρήγορα.

— Ἄς μᾶς στείλῃ κ' ἐμᾶς τοὺλάχιστον ὀλίγον Καμπανίτην ὁ βουλευτὴς μας!

Αἶφνης ἄκρα σιγὴ ἐπεκράτησεν· ἠκούσθη ἐν Ἄ!... καὶ κραυγαὶ «νά, νά, ἔρχονται!» Ἐπειὴ φημίαι ἀντήχησαν ἄμα τῇ ἐμφανίσει τῆς πομπῆς

κατερχομένης ἀπὸ τῆς κλίμακος τοῦ Δημάρχου καὶ ἀνερχομένης βραδέως ἐπὶ τῆς ἐξέδρας μετὰ τῆς ἰδιαζούσης ἐκείνης μεγαλοπρεπείας ἢν παρέχει τὸ φῶς τῆς ἡμέρας εἰς τὰ μελανὰ ἱμάτια καὶ τοὺς λευκοὺς λαμιδοτάτας. Ἐδείκνυον τὰς ἀρχὰς, τὸν νομάρχην ἐν στολῇ, τὸν στρατηγὸν διοικητὴν τῆς μεραρχίας ἐν μεγάλῃ στολῇ, τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ ὑπουργοῦ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, τὸν Δημάρχον καὶ τοὺς βουλευτὰς τοῦ διαμερίσματος, μὲ τὰ ἐμβλήματα τῶν παρασῆμων των εἰς τὴν κομβιοδόχην καὶ μετὰ τὴν τρίχρουν ζώνην διαγωνίως ἐπὶ τοῦ στήθους. Ὁ Δυκάς εὐπρεπῆς, κομφῶς, νεάζων εἶχεν ἐπιτηδείως θέσει τὴν ταινίαν ὑπὸ τὸν ὑπενδύτην ὅστε νὰ φαίνεται μόνον ἡ ἐρυθρὰ σειρᾶ, ὁ δὲ Βερδιέ ἔλεγε πρὸς τὴν Γιλβέρτην.

— Κάμνει νὰ πιστεύσουν ὅτι ἔχει τὸν Μεγαλόσταυρον τοῦ Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς!

Παρετήρουν πολὺ τὸν Μεδερίκον Σαρβέ, ὅστις ἔβαινε μὲ ἐπιημένην τὴν φαλακρὰν κεφαλὴν, ἀλλ' ὅστις ἐφάνετο κεκμηκῶς καὶ γηράσας πλέον. Ἐπεδείκνυεν ὡς γιγαντῶδες τι παράσημον τὸ μεταλλίον τὸ ἐνδεικτικὸν τοῦ βαθμοῦ αὐτοῦ ὡς γερουσιαστοῦ καὶ ὅτε ἐκάθησεν εἰς μίαν τῶν τιμητικῶν θέσεων, ἡ ἔδρα ἔτριξεν ὑπὸ τὸ νομοθετικὸν τοῦ βάρους. Ἀπεναντίας ἡ κυρία Ἐρβλαί ἐφάνετο ἀκτινοβόλος, εὐειδής, ὑπερήφανος, ζωηρὰ, ἀνανεωθεῖσα.

— Φαίνεται ὡς νὰ εἶνε εἰκοσιπέντε ἐτῶν, ἔλεγεν ἡ Γιλβέρτη. Κυττάξτε τὴν.

Ἐν τῷ ὁμίλῳ τῷ ἀποτελουμένῳ ὑπὸ τῆς συζύγου τοῦ στρατηγοῦ, τῆς συζύγου τοῦ νομάρχου καὶ τῆς τοῦ δημάρχου ἡ κυρία Ἐρβλαί μὲ τὸ λεπτοφυῆ σῶμά της, μὲ τὰ γοργὰ κινήματά της ἐφάνετο νεαρὰ χήρα κεκτημένη πᾶσαν τὴν ἰδιαιτέραν τῆς Παρισινῆς χάριν. Ἐφερε κομφῆν περιβολὴν χρώματος χαλκοῦ ὑπερύθρου καὶ πῖλον βοδιῶν χρώματος ἐξαισίως ἀρμόζοντος εἰς τὸ πρόσωπόν της.

Ἐκάθησε μετὰ μεγάλου θροῦ ὅπισθεν τῶν ἀρχῶν, παρατηρουμένη παρὰ πολλῶν διὰ τῶν διόπτρων, παρατηρούσα δὲ καὶ αὐτὴ διὰ τῶν ἰδίων της μετὰ μειδιᾶτος πρὸς τὸ μέρος ἐνθα ἴστατο ὁ κ. δὲ Μομβρέν. Ὑπῆρχε μεταξὺ ὅλου ἐκείνου τοῦ πλήθους μία γωνία εὐδαιμονίας καὶ ἀγάπης καὶ εἰς αὐτὴν τὴν εὐτυχίαν εἶχε συντελέσει οὐκ ὀλίγον καὶ αὐτὴ!

Τὰ ὀρειχθάλινα ὄργανα τῶν θιάσων ἐκρότουν κατὰ τὴν διαβάσιν τῆς πομπῆς, ὅτε δὲ ἡ θύελλα τῶν ἤχων ἐκόπασεν, ὁ δὴμαρχος μετὰ φωνῆς λίαν συγκινημένης — διότι ἀνέμενε παρὰ τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ ὑπουργοῦ ἐπίσημόν τινα ἀμοιβήν, — νῆχαρίστησε τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ἀρχῶν, αἷτινες εὐηρεστήθησαν νὰ τιμηθῶσι διὰ τῆς παρουσίας των τὴν θεσπισθεῖσαν ἤδη ἑορτὴν πρὸς τιμὴν τοῦ Ἰακώβου Ἀμυῶ, τοῦ μεγάλου γό-

νου τοῦ Μελέν, ἂν οὐχὶ τῆς Γαλλίας. Ἐπειτα ἔστρεψε τὰ εὐχαριστήριά του πρὸς τὸν νέον βουλευτὴν τῆς ἐπαρχίας κ. Δυκᾶν, οὔτινος ἤδη ἡ ἐμβριθὴς φωνὴ εἶχεν ἠχῆσει εἰς τὸ Κοινοβούλιον καὶ ὅστις εἰδείκνυτο — εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο γέλωτες τινες ἀντήχησαν τῆδε κακεῖσε πρὸ τῆς ἐξέδρας — ὁ ἀξίος, ὁ κατὰ πάντα ἀξίος διάδοχος τοῦ κ. Σαρβέ.

Οἱ ἀκροαταὶ ἐχειροκρότησαν, καθὼς ἐχαίρεισε καὶ ἡ κυρία Ἐρβλαί ἔσειε ταχέως τὸ ριπίδιόν της ἀερίζομένη.

Εἰς τῶν συναδέλφων τοῦ Δυκᾶ ἔλαβε τὸν λόγον καὶ ἐξέφρασε τὴν λύπην του διότι ὁ κ. ὑπουργὸς δὲν παρευρέθη αὐτοπροσώπως. Ὁ Γκενώ δὲ καθημένος ἐπὶ τῆς ἐξέδρας πλησίον τοῦ Καπποῦ ἐπεδοκίμασε τὴν παρατήρησιν.

— Ἐχει δίκαιον ὁ Καριτέλ. Οἱ ὑπουργοὶ πρέπει πάντοτε νὰ παρευρίσκωνται εἰς τὰς δημοσίους τελετάς. Ὁ ὄργανματεὺς τοῦ ἰδιαιτέρου γραφείου τοῦ ὑπουργοῦ δὲν ἀρκεῖ! Ἀφοῦ ὁ ὑπουργὸς ἦτο τὴν Κυριακὴν εἰς Μπωβαί, ἔπρεπε νὰ εἶναι σήμερον εἰς Μελέν. Εἶνε προσβλητικὴ διὰ τὸ Μελέν ἡ ἀπουσία του.

— Αὐτὰ δὲν θὰ γίνωνται πλέον, ἀπήντησεν ἰσχυρογνώμωνος ὁ Καπποῦ, ὅταν θὰ ἔχωμεν τὴν κατὰ νομοὺς ἐκλογὴν.

Ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ ὑπουργοῦ λαβὼν τὸν λόγον ἐδήλωσεν ὅτι ὁ ὑπουργὸς ἐμποδισθεὶς ἐνεκα τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπιτροπῆς δὲν ἠδυνήθη πρὸς μεγάλην του θλίψιν ν' ἀποδεχθῆ τὴν πρόσκλησιν τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς τοῦ Μελέν. Ἀλλ' ὁ κ. ὑπουργὸς μετ' ἐνδιαφέροντος ἔσπευσε νὰ ἐπιφορτίσῃ αὐτὸν ὅπως συγχαρῆ τὴν πόλιν ἧτις μετὰ τὴν ἐπίσημότητος ἐτίμα τὴν μνήμην τῶν μεγάλων αὐτῆς ἀνδρῶν!

Καὶ δι' ἀγορεύσεως προετοιμασμένης ὁ γραμματεὺς τοῦ ὑπουργοῦ ἔκαμεν ἐν τάχει πρὸς τὸ πλῆθος μικρὸν μάθημα ἱστορίας, ἀρχίσας ἀπὸ τῶν παλαιτάτων χρόνων καὶ ἀναμίζας τὰ πάντα... Ὁμίλησε περὶ τῶν Καρλοβιγγίων, τῶν Καπέτων, τοῦ Ἀβελάρδου, τῆς Ἰωάννας τῆς Ναυάρρας, τοῦ Ἐρρίκου, Δ!...

Τὸ πλῆθος μακρόθεν ἤρχισε νὰ βοᾷ...

Ὁ ρήτωρ παρέλειψε πολλὰς σελίδας τοῖς ἀγορευσεῶς του, ἐκάθησεν ἀποπερατώσας αὐτὴν χειροκροτούμενος καὶ τέλος ἠγέρθη ὁ Δυκάς, ὁ δημιουργὸς τῆς ἑορτῆς, ὁ βουλευτὴς Δυκᾶς... «ὁ ἀγκαπητὸς μας βουλευτὴς.»

Ὅτε ἐνεφανίσθη εἰς τὰ ἔμπροσθεν τῆς ἐξέδρας μὲ τὴν κομφῆν αὐτοῦ σοβαρότητα, ἀποδίδων εἰς τὴν νεότητά του, ὡς νὰ ἤθελε νὰ δικαιολογηθῆ δι' αὐτὴν, τὴν βλοσυρὰν ὀπωσοῦν ἀκαμψίαν γηραιοῦ πολιτικοῦ ἀνδρός, κλίνων ἐλαφρῶς τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸν ἀριστερὸν ὦμον ὡς νὰ ἦτο κεκμηκυῖα ἐκ τοῦ βάρους τῶν κοινῶν ὑποθέσεων, ὑμῆθμος κραυγῇ ἠκούσθη ἐπιδοκιμάζουσα τὸ

ἦθος τοῦ βουλευτοῦ. Καί αὐτός ὁ Γκενώ, ὁ δυσκόλως εὐχαριστούμενος κτηνίατρος εὕρισκεν ὅτι ὁ Δυκάς μὲ τὴν ἕξανθην καὶ ἐπιμελῶς ἐκτενισμένην κόμην του καὶ μὲ τὰ ἐστιλθωμένα κομψά του ὑπόδηματ' ὁμοιάζε κάπως πρὸς τὸν Σαίν—Ζούστ. Αἱ γυναῖκες διὰ τῶν διόπτρων τῶν μετ' εὐαρεσκείας ἐξήταζον ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ τὸν «ἀγαπητὸν βουλευτὴν», ὑπῆρχον δὲ καὶ μητέρες τινὲς καθήμεναι πρὸ τῆς ἐξέδρας, ὧν αἱ καρδίαι ἐπακλῶν ὑπὲρ τῶν θυγατέρων τῶν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν. . . .

Εἰσέτι ἀξίεραστος ὑπὸ τὸν ῥοδινὸν πῖλόν της ἡ κυρία Ἐρβλαί ἤστραπτεν ἐξ ὑπερφηανείας.

Ἦτο ἔργον της, ἰδικόν της ἔργον, δημιουργημά της ὁ νέος ἐκεῖνος πολιτικός ἀνὴρ ὁ ἐμφανιζόμενος ἐν ὄλῃ του τῇ δόξῃ, πρὸ τοῦ συνηθροισμένου λαοῦ. Παρετῆρει τὸν Σαρβὲ ἄνωθεν τοῦ ῥιπιδίου της καὶ συγκρίνουσα τὸν εὐσαρκὸν καὶ πληθωρικὸν γερουσιαστὴν πρὸς τὸν νέον καὶ εὐκίνητον Πίττ εὕρισκεν ἐν συνειδήσει ὅτι ἡ ἐπαρχία δὲν ἐξημιώθη ἐν τῇ ἀλλαγῇ. . . .

Ὁ Μεδερίκος ἀσθμαίνων ὑπὸ τὸν φλογερὸν ἥλιον ἐκράτει ὑψηλὰ ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς του διὰ τοῦ βραχιονίου του τὸν πῖλον ὅπως προφυλάττει ἐν εἰδεί ἀλεξηλίου τὸ γυμνὸν κρανίον του. Ἡ ἀξιοπρέπειά του τὸν ἠνάγκαζε νὰ μένη ἀσκεπής, ἡ δὲ φρόνησίς του τὸν ἐκαίμεν νὰ φοβῆται μὴ πάθῃ ἐξ ἡλιασμοῦ.

— Φορέσατε τὸν πῖλόν σας, φίλτατε Γερούσιαστά, εἶπεν αὐτῷ ὁ νομάρχης.

Ὁ Σαρβὲ ἐμειδίασε καὶ ἤσθάνθη διπλῆν εὐχαρίστησιν φορῶν τὸν πῖλόν του. Ἀπέφυγε τὸν ἥλιον καὶ ἐνταυτῷ δὲν ἴστατο ἀσκεπής πρὸ τοῦ Δυκά «τοῦ παιδαρίου ἐκείνου τοῦ κοινοβουλίου.»

Ἄλλως τε ὁ Δυκάς ἠπειλεῖ νὰ ἠμιλήσῃ ἐπὶ πολλὴν ὥραν. Ἦρχετο ἐρωδιασμένος διὰ παραπομπῶν, προητοιμασμένος ἐπὶ τοῦ Ἀμυῶ, οὕτως εἶγε μελετήσῃ τὴν βιογραφίαν ἐν τοῖς λεξικοῖς καὶ ἀναδιφήσῃ ἐν τάχει τὰ ἔργα ἡ ῥητορικὴ του δὲ συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ καταπληκτικοῦ θράσους ὑπερ παρέχει ἡ γνώσις τῶν κοινοτοπιῶν καὶ ἡ γυμναστικὴ τῆς εὐγλωττίας, ἦτο κατακλυσμός παραβολῶν καὶ μελιτωδῶν ἐκφράσεων περὶ τῆς γλώσσης «τοῦ γηραίου ἐκείνου, ἀλλὰ πάντοτε νεάζοντος ἸΕ' αἰῶνος», ὑπανιγμῶν περὶ τοῦ Δάφνιδος καὶ Χλόης «τοῦ εἰδυλλίου ἐκείνου, ὑπερ καὶ οἱ σοβαρώτεροι τῶν ἀνθρώπων δὲν ἀπαξιοῦσι ν' ἀναγινώσκωσι εἰς τὰ διαλείμματα τῶν περὶ πολιτικῆς οικονομίας μελετῶν των.» Ἡ ὑποβολιμαία αὕτη φιλολογικὴ ἀγόρευσις, ἣν ἐχειροκρότουσιν ἀπὸ τῆς ἐξέδρας ὁ γυμνασιάρχης καὶ οἱ καθηγηταί, ἤρχιζε νὰ φαίνεται κουραστικὴ ἠπωσοῦν καὶ πολὺ λεπτομερῆς εἰς τὸ ἀκροατήριον, ὅτε αἰφνης ὁ Δυκάς, ἀφορμῆν λαμβάνων ἐκ τοῦ Λουκούργου καὶ ἀναφέρον τὴν σελίδα τοῦ Ἀμυῶ τὴν ἀναγομένην

εἰς τὴν δίκαιαν τῶν Λακεδαιμονίων, εὕρεν ἐπιτηδείως τὸ μέσον νὰ παρεισαγάγῃ καὶ τὴν σύγχρονον πολιτικὴν εἰς τὸ ἐγκώμιον τοῦ Ἀμυῶ ἀφίνων δὲ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ὕψος καὶ ἀναλαμβάνων τὸν τόνον τῆς τολμηρῆς πολιτικῆς δραστηριότητος ὁ νέος Πίττ ἐξήγειρεν αἰφνης θύελλαν ἐνθουσιασμοῦ. Στρεφόμενος πρὸς τὸν ἀγαθὸν Ἀμυῶ, ὅστις ἐν τῇ χαλκίῃ του περιβολῇ ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ λιθίνου βήθρου τοῦ ἀπὸ τοῦ 1860 καὶ ἀποτεινὸν πρὸς αὐτὸν τὸν λόγον εἰς δευτερον ἐνικὸν πρόσωπον μετὰ θυμικῆς ἀναμιξέως σεβασμοῦ καὶ οικειότητος.

— Ὑπῆρξες ἐξοχος, Ἀμυῶ, ἐκράξεν, συγγραφεὺς ἀπαράμιλλος, διδάσκαλος περὶ τὴν τέχνην τοῦ λέγειν, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ τέχνη αὕτη ἐνηπιάζεν· εἶχες τὸ ὕψος πλήρες θεληγῆρων καὶ τὸ πνεῦμα ὑπέροχον· ἀλλ' ὦ ταλαίπωρε καὶ μεγάλε Ἀμυῶ (καὶ ὁ Δυκάς ἔσειε τὴν κεφαλὴν ὡς νὰ ἠσθάνετο οἶκτον πρὸς τὸν σεπτὸν πρόγονον)· δὲν ἔσχες ὅπως ἡμεῖς τὴν χαρὰν τοῦ νὰ ζῆς καὶ νὰ σκέπτησαι εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ Δημοκρατία θὰ ἐδίδα νέαν ὄθησιν εἰς τὴν μεγαλοφυΐαν σου καὶ ἤθελε νὰ καταστήσῃ ἐντὸς νομοθετικοῦ τινος περιβάλλου ἀντιπρόσωπον τῆς ἐκλογικῆς θελήσεως. . . . Πόσας ἀγορεύσεις ἀπόλεσεν ἐν ἀγνοίᾳ του τὸ βῆμα τῆς γαλλικῆς βουλῆς, τὸ ὁποῖον δὲν ὑπῆρχε τότε ἀκόμη! . . . Ὅχι, καὶ ἰδοὺ δικατὶ σὲ οἰκτεῖρω, ἐνῶ ἐνταυτῷ σὲ τιμῶ (καὶ ὁ Δυκάς ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐπευφημιῶν παρετῆρει σχεδὸν συγκεκριμένως τὸ ὁμοίωμα τοῦ Ἀμυῶ, πρὸς ὃ ἤγειρε τὰς χεῖρας ὡς νὰ ἤθελε νὰ στενάζῃ) δὲν ὑπῆρξες δὲν ἠδυνήθης νὰ γείνης, δὲν ἠδύνασο νὰ εἴσαι δημοκρατικός! . . . Καὶ ὅμως ὑπῆρχον κατὰ τὸν αἰῶνά σου ἂν οὐχὶ κοινοβουλευτικοὶ καὶ ἀληθῶς πολιτικοὶ ἄνδρες, πνεύματά τινεσ σχεδὸν δημοκρατικά. . . Ἀναλογίσθητι τὸν Λά Βοετί! . . . (Ὁ Μεδερίκος Σαρβὲ ὅπως κατανικήσῃ τὸν ὕπνον, ἤνοιγεν ὑπερμέτρως τοὺς ὀφθαλμούς του). Ὑπῆρχον οἱ ἐμμανεῖς ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας. . . Ἐνθυμήθητι τὸν Δ' Ὁδινιέ! (Ὁ Μεδερίκος Σαρβὲ ἤφρησε τὰ βλέφαρά του νὰ καταπέσωσι πάλιν). Σὺ δὲν ὑπῆρξες δημοκρατικός, ἀλλ' ἔπραξες κατὰ τι κάλλιον παρὰ ἂν ἦσο. . . (Ὁ Γκενώ ἠρώτησεν ὑψηλοφώνως: Πῶς τοῦτο;). Σὺ παρεσκύεσσες τὸ μέλλον διὰ τὰ δημοκρατικὰ πνεύματα. . . Σὺ κατέστησες δημοτικὸν τὸν Πλούταρχον! . . . (χειροκροτήματα.)

«Ὁ Πλούταρχος, κύριε. . . .»

Καὶ ὁ Δυκάς τότε ἀπεικόνισε τοὺς μεγάλους ἄνδρας, οὓς ἡ Ἑλληνικὴ ἀρχαιότης ἐκκληροδότησεν εἰς τὸν νεώτερον κόσμον, τοὺς Λακεδαιμονίους ἐκείνους τοῦ Λουκούργου, αὐστηροὺς ἐν τῷ βίῳ, καρτερικοὺς ἐν τοῖς ἔργοις, ἀκαταπονήτους ἐν ταῖς θυσίαις, τείνοντες διὰ μέσου τῶν αἰῶνων τὰς χεῖρας πρὸς τοὺς μεγάλους κοινοβουλευτικούς ἄνδρας, οἵτινες ὡς ὁ Πίττ, ὁ Γουλιέλμος Πίττ,

ὁ μέγας Πίττ, ἐδόξασαν τὸ βῆμα καὶ πρὸς τοὺς «πατέρας ἡμῶν» τοῦ 89, οἵτινες ἔσωσαν τὴν πατρίδα!

Τότε ἡ ἐκδήλωσις τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ὑπῆρξε πλήρης. Ἐκράξαζον αὖτε πρὸ τῆς ἐξέδρας ἐπευφημοῦν τὸν Δυκὴν μακρόθεν, ἀπὸ τοῦ πλήθους καὶ ὁ ταγματάρχης Βερδιέ ἔλεγε πρὸς τὴν ἀνεψιάν του πέραν ἐκεῖ εἰς τὸ παράθυρον:

— Νὰ τί κάμνουν αὐτοὶ οἱ πονηροὶ! . . . Ποιοὺν χονδρὰ λόγια! . . . Ἡμεῖς δὲν ἔχομεν νὰ κάμωμεν ἄλλο παρὰ νὰ σιωπήσωμεν!

— Καὶ ἀπάντησεν ὁ Βοβέρτος, νὰ εἰμεθα σεβαστοὶ, τὸ ὁποῖον ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὰς ἐπευφημίας.

Αἱ χεῖρες ἐτείνοντο πρὸς τὴν ἐξέδραν, πρὸς τὸν Δυκὴν, ἡ δὲ κυρία Ἐρβλαί ἔθραυσε τὸ ῥιπιδίον της ἐκ τῶν ὑπερβολικῶν χειροκροτημάτων. Ὁ Νομάρχης, ὅστις πρὸ ὀλίγου ἀνελογίζετο τὸ ἐντευκτήριον τῶν χορευτριῶν, ἐνῶ ὁ Αἰμίλιος ἐλάλει περὶ τῆς Σπάρτης, συνεχίετο τὸν «ἀγαπητὸν βουλευτὴν», ὁ δὲ στρατηγὸς εὕρισκε τὴν ἀγόρευσιν ἐξάσιον. . . . κἂν ἔλειπεν ἰδίως ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς τὸ εἶπω, φίλτατε βουλευτά, ἐκεῖνος ὁ διάβολος ὁ Ἀγγλος. — Ποῖος Ἀγγλος; — Ὁ Πίττ καλέ! . . . Δι' αὐτὸν σᾶς κάμνω τὴν παρατήρησιν! . . .»

Ἄλλ' οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Δυκά συνήτησαν τὸ σπινθηροβόλον καὶ πλήρες εὐχαριστήσεως βλέμμα τῆς Ἑρρικίττας Ἐρβλαί. . . . Αὕτη δὲν τὸν ἐπέπληττεν οὔτε διὰ τὸν Πίττ οὔτε διὰ τὸν Λουκούργον. Αὕτη ἦτο καταγενητέα μὲνη!

Ὁ Δυκάς ἐμειδίασεν ὡς νὰ ἔλεγε:

— Ναί, μάλιστα, ἰδοὺ πῶς ἀγορεύω ἐγώ!

Ἦδη ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ ὑπουργοῦ ἠγέρθη καὶ σιγῆς γενομένης, ἀνέγνω δύο διατάγματα τοῦ κ. ὑπουργοῦ, δι' ὧν ἀπενέμετο εἰς τὸν κ. δῆμαρχον τοῦ Μελέν. . . .

Καὶ ἡ μορφή τοῦ δῆμαρχου ἤστραψεν ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ τῶν λέξεων: ὁ σταυρὸς τοῦ Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς· ἀλλ' ἔπειτα ἐσκιάσθη, ἐχαινώθη ὅτε ὁ ἀντιπρόσωπος προσέθηκεν:

— . . . Ὁ βαθμὸς τοῦ ἀξιωματικοῦ τῆς Ἀκαδημίας!

Καὶ ὁ ἀντιπρόσωπος ἐνεχειρίζε ταυτοχρόνως πρὸς τὸν δῆμαρχον, ὅστις ἠγχαρίσται δυσθύμως μικρὰν θήκη καὶ ἔγγραφον τετυλιγμένον, ὅπερ ἦτο τὸ δίπλωμα. Ἄλλ' ὁ ἤδη πελιθνὸς δῆμαρχος κατέστη πράσινος σχεδόν, ὅτε ὁ ἀντιπρόσωπος ἐξηκολούθησεν:

— Ἡ αὕτη τιμὴ ἀπονέμεται πρὸς τὸν κ. Σαρβάρ (Λουδοβικὸν Ἑρρικόν) ὅστις δικαίως σεμνύνεται ὡν ἰδιοκτητῆς τῆς οἰκίας, ἐνθα ὁ Ἀμυῶ ἐγεννήθη.

Τότε παραφερόμενος ὑπὸ ἐκκρήξεως ἐνθουσιασμοῦ, ἠτις ἐνέπνεεν εἰς τὸν δῆμαρχον τὴν ὄρεξιν νὰ βῆ κατὰ πρόσωπον τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς

ἀρχῆς τὴν θήκην τὴν περιέχουσαν τὴν ἰόχρου ταινίαν, ὁ ἰδιοκτήτης τῆς οἰκίας ἠγέρθη καὶ ἀβροφρόνως ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν πλησίον του εὐρισκομένην κυρίαν Ἐρβλαί τὴν παρεκάλεσε νὰ τοῦ κάμῃ τὴν τιμὴν νὰ προσαρμόσῃ ἡ ἴδια εἰς τὴν κομμοδοχὴν του τὸ ἀργυροῦν ἐμβλημα.

Καὶ ἐνῶ ἡ πομπὴ ἤρχιζε πάλιν νὰ διέρχεται παρὰ τὸν ἀνδριάντα τοῦ Ἀμυῶ, ἡ Μεγάλῃ Ἐκλεκτορίσσα πλησιάζουσα πρὸς τὸν νεωστὶ παρασημοφορηθέντα ἔλαβε μίαν καρφίδα καὶ διὰ τῆς χειροκτιφοῦ μικρᾶς χειρὸς της προσήρμωσε τὴν ἰόχρου ταινίαν ἐπὶ τοῦ ἱματίου τοῦ καλοκαγᾶτου ἀνδρός, ἐρυθροῦ ὡς μήκωνος.

Οἱ μουσικοὶ θίασοι ἐχαιρέτιζον ἤδη μὲ ὄλην τὴν δύναμιν τῶν χαλκίνων ὀργάνων των. Τὸ πλῆθος περιεφέρετο περὶ τὸ βῆμα τοῦ ἀγαθοῦ Ἀμυῶ καὶ οἱ ἐκλογεῖς διερχόμενοι κάτωθεν τῆς ἐξέδρας ἐκράζον:

— Εὐγε Δυκά!

Ταπεινωθεῖς, στενοχωρηθεῖς ἐκ τοῦ καύσωνος, χαυνωθεῖς ὁ γερουσιαστὴς Μεδερίκος Σαρβὲ ἀπεκοιμήθη ὡς Ῥωμαῖος ἐπὶ τῆς ἐδρας του.

Ὁ Βερδιέ ἐβαρύνθη βλέπων.

Ἄφρησε τὴν Γιλβέρτην καὶ τὸν σύζυγόν της νὰ μένωσιν εἰς τὸ παράθυρον ἀφοῦ τὸ θέαμα διεσκέδαζε τὴν Κυπριακὴν. Θὰ ἐπανεῦρισκε μετὰ μίαν ἢ δύο ὥρας τὰ τέκνα του εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ μαρκησίου, ἐκεῖ δὲ ἐν οἰκογενειακῷ κύκλῳ, λησμονοῦντες τὸν κυκεῶνα ἐνθα οἱ ἄλλοι διεσκέδαζον θὰ συνωμίλουν γευματίζοντες καὶ ἡ πρῶτος γαλήνη τῆς ἐσπέρας θὰ ἀπεζημίωσεν αὐτοὺς διὰ τὸν θόρυβον τῆς ἡμέρας.

Ἐν τοσοῦτῳ ὁ ταγματάρχης, αἰσθανόμενος βαρεῖαν ἐξ ὑπεραιμίας τὴν κεφαλὴν εἶχεν ἀνάγκην ἀέρος· ἤθελε νὰ περιπατήσῃ μόνος ἐπ' ὀλίγην ὥραν παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Σηκουάνα.

Κατῆλθε πρὸς τὸν ποταμὸν δι' ὀδῶν ἥττον βριθουσῶν πλήθους. Ἐνῶ διήρχετο διὰ τῆς ὁδοῦ Σαίντ-Ἀσπαί ἤκουσεν ὀπισθεν του δύο τινὰς συνομιλοῦντας.

— Δὲν τὸν χαιρέτας; ἔλεγεν ὁ εἰς. Καὶ ὅμως ἐψήφισες ὑπὲρ αὐτοῦ!

Ὁ δὲ ἕτερος ἀπήντα.

— Αὐτὸν; Δὲν χαιρέτῳ ἐγὼ τοὺς ξεπεσμένους!

Μόλις μετὰ μίαν στιγμήν ὁ ταγματάρχης ἀνελογίσθη ὅτι οἱ λόγοι ἐκεῖνοι ἐνδεχόμενον ἦτο ν' ἀναφέρωνται πρὸς αὐτὸν, τὸν πρῶτον ὑποψήφιον. Ἐστρεψε τὴν κεφαλὴν, ἀλλ' οὐδένα εἶδε πλέον. Ἦψωσε τοὺς ὄμους.

Μακρόθεν ἤρχετο ὑπόκωφος ἡ βοή τῆς μουσικῆς καὶ τῶν ἤχων τῆς *Μασσαλιώτιδος*, μετὰ τινος οἰονεῖ ψιθύρου ἀνθρώπινου πελάγου. Πολὺ εἶχεν ἐρεθισθῆ ἀπὸ πρῶτας ἐκ τῶν ἀνωφελῶν ἐκείνων καὶ θορυβωδῶν μεγαληγοριῶν. Ἐδίψα νῦν μόνωσιν.

Ὁ δροσερὸς ἀήρ τοῦ ποταμοῦ τὸν κατεπράυ-

νεν. Τὸ ὕδωρ κατόπτριζεν ἤρεμον τὸν κυανοῦν καὶ ἀνέφελον οὐρανόν.

Ὁ Βερδιέ παρετήρει μὲ τὴν ἐνδόμυχον χαρὰν, ἣν αἰσθάνεται ὁ ἄνθρωπος ἐν ἀναπαύσει ἐπισκοπῶν τὴν φύσιν, τὸν ποταμόν, τὰ φρίσσοντα δένδρα, τὴν χλόην καὶ πέραν τοὺς στρατιώτας, ὧν τὰ ἐρυθρὰ πανταλόνια ὠμοιάζον πρὸς μήκωνας, οἵτινες περιεπάτουν μακρὰν τῆς πανηγύρεως, βραδέως.

Ἴστατο ἐκεῖ μόνος, βεμβάζων.

Μία φωνή, ἣτις ἐπέφερε τὸ ὄνομά του, τὸν ἔκαμε νὰ στραφῆ.

Εἶδε πλησίον τῆς ὄχθης, ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν μὲ τὸν πῖλον ἀνά χεῖρας ὑψηλὸν τινα νέον, πυρρὸν, ἰσχυρὸν καὶ ὠχρόν.

— Δὲν μὲ ἀναγνωρίζετε, ταγματάρχχα;

— Ὁχι.

Καὶ ὁ ταγματάρχης παρετήρησεν ὅτι ὁ νέος, ὅστις ἐξηκολούθει νὰ πλησιάζῃ, ἐχώλαιεν ἐνῶ ἐβάδιζεν.

— Εἶμαι ὁ Τιβολιέ, εἶπε τότε ὁ νέος. Δὲν ἐνθυμεῖσθε τὸν Τιβολιέ;

Καὶ προσεπάθει νὰ μειδιάσῃ.

Ὁ Βερδιέ ἐνεθυμήθη τότε ὅτι εἶδεν ἐντὸς τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ ζωγράφου ἐν Σαλλύ καὶ κατόπιν ἐντὸς τοῦ Καφερίου τῆς Ἀστραπῆς ἐν Δαμμαρὶ τὸ ὑψηλὸν καὶ ἰσχυρὸν ἐκεῖνο σῶμα ὄρθιον καὶ χειρονομῶν· ἐπειτα ἐνεθυμήθη ὅτι τὸ εἶδεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον, κατακεκλιμένον παρὰ τὸν νεαρόν στρατιώτην.

— Ναί, σὲ ἀναγνωρίζω, σὲ ἀναγνωρίζω κάλλιστα, εἶπεν ὁ ταγματάρχης. Πῶς πηγαίνει ἡ πληγὴ σου;

— Ἐξακολουθεῖ νὰ μ' ἐνοχλῆ εἶπεν ὁ Τιβολιέ, βλέπετε ὅτι χωλαίνω. Εἶναι πιθανὸν μάλιστα, ὡς μοῦ εἶπεν ὁ χειρουργός, νὰ χωλαίνω πολὺν καιρὸν.

Καὶ προσεπάθει νὰ γελᾷ.

— Αὐτὸ θὰ μ' ἐμποδίσῃ νὰ νυμφευθῶ, προσέθηκεν. Ἀλλὰ καθὼς βλέπετε, ταγματάρχχα, δὲν δυσχερестоῦμαι καὶ πολὺ δι' ὅσα μοῦ συνέβησαν. Μοῦ ἔγειναν μάθημα.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Βερδιέ τὸν παρετήρει ὅπως οὖν ἐκπληκτος:

— ὦ! ἐξηκολούθησεν, ἦμουν μαρῶπιστος καὶ θὰ ἐπήγαινα εὐχαρίστως νὰ μοῦ τρυπήσουν τὸ τομάρι διὰ τὸ χατῆρι ἐνός... διὰ τὸ χατῆρι ἄλλων τέλος πάντων. Μόνον καὶ μόνον διότι τοῦ λόγου σας ἐ χρηματίσατε στρατιωτικῶς καὶ ἐφορέσατε ἐπαμίδας, ἦμουν ἰκανός ἐν ἀνάγκῃ νὰ σὰς κτυπήσω καὶ νὰ εἰπῶ: «Ἐνα σπαθὶ ὀλιγώτερον! καλὸ κι' αὐτό!» Ὅταν ὅμως εὐρέθηκα ἐκεῖ ἐπάνω πλάγι πλάγι μὲ τὸ μπαρμπασόνι ἐκεῖνο... τὸν Μαρσαλιού, καλέ, ὅπου ἐκτύπησα... καὶ ὅταν τὸν ἤκουσα νὰ παραπονῆται, νὰ φωνάζῃ, νὰ κλαίῃ τὴν νύκτα: «Ἄ,

λοιπόν, εἶπα μὲ τὸν νοῦν μου, εἶσαι ἓνα θηρίον! Τιβολιέ!... καὶ ἂν ἀποθάνῃ αὐτὸς ὁ δυστυχής;»

Καὶ μὲ αὐτὴν τὴν ἰδέαν ἐνόμιζα πῶς ἦμουν φονιάς!... καί, λόγον τιμῆς, σὰν ἐκείνους ὅπου διακάζουν. Καλὴ εἶναι καὶ ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ ἀπειλευθέρωσις τῶν ἀπόρων τάξεων, ἀλλ' ἂν πρόκειται ν' ἀρχίσωμεν νὰ σκοτώνωμεν τὰ παιδιὰ τοῦ φωνάζουν; «Μάνα!»... Εὐτυχῶς δὲν ἀπέθανεν ὁ Μαρσαλιού, κύριε ταγματάρχχα. Ἐπῆγε νὰ καλλιτερεύσῃ μὲ ἀδειαν ἀναρωτικὴν ἐκεῖ πέρα εἰς τὸ χωριὸν τοῦ... Τίποτε δὲν ἐπαθε, τίποτε... Ἐνα πρῶτ' ὅμως εἰς τὸ νοσοκομεῖον, ἄ, νὰ πάρῃ ἡ ὀργή, ἐφοβήθηκα πολὺ... Ἦτον ἐτοιμοθάνατος αὐτός, ἐπειδὴ δὲ ἐγὼ ἐπήγαινα καλλίτερα καὶ εἴξευρα νὰ γράψω—αὐτὸς δὲν εἴξευρε—μὲ παρεκάλεσε νὰ γράψω ἐξ ὀνόματός του εἰς τοὺς γέρους τοῦ... Τὸ ἐνοεῖτε αὐτό; νὰ γράψω ἐγὼ!... Τους ἔστειλε ὅ,τι εἶχε τὸ καυμένο τὸ παιδί καὶ τοὺς ἔλεγε νὰ τὸν συγχωρήσουν ἂν δὲν εἶχε περισσότερα νὰ τοὺς στείλῃ, διότι ἦτον ἀσθενής καὶ ἐπρόκειτο ἴσως νὰ τὰ τινάζῃ... Ἄφινε χίλιας παραγγελίας εἰς τοὺς πτωχοὺς τοὺς γονεῖς του, καὶ τοὺς πτωχοὺς, πτωχοτέρους ἀπὸ τοὺς ἰδικούς μου... Εἶχε τρία μικρὰ ἀδελφικὰ... μία γιαγιὰ παλαθὴ... τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα ὅπου ἐδούλευαν ὅλη μέρα σκυλίσια εἰς τὸ χωράφι... ἡ μητέρα του μάλιστα ἐπασχεν ἀπὸ κήλην... Τὰ τελευταῖα χρήματα τοῦ ἤθελε νὰ τῆς στείλῃ ἦσαν διὰ νὰ ἀγοράσῃ ἓνα ἐπίδεσμον. Ἐνῶ ἔγραφα αὐτά, ἔτρεμε τὸ κονδύλι εἰς τὰ δάκτυλά μου καὶ ἔλεγα μέσα μου, εἰς τὸν ἑαυτὸν μου!... «Κλαίεις καὶ σὺ, καὶ δημηγορεῖς καὶ φωνάζεις!... Καὶ πηγαίνεις νὰ σκοτώσῃς πτωχὰ παιδιὰ, ὅπου ἀνήκουν καὶ αὐτὰ εἰς τὸν λαόν, νὰ πάρῃ ὁ διάβολος, εἰς τὸν λαόν, ὅστις παραδέρνει, ἰδρώνει, πιάσχει ὡσὰν ἐσὺ... περισσότερο ἀπὸ σέ!» Ἄ! αὐτὴ ἡ γειτονιά τοῦ Μαρσαλιού εἰς τὸ νοσοκομεῖον ἔκαμε νὰ μοῦ περάσουν πολλαῖς ιδέαις ἀπὸ τὸ κεφάλι!... Διὰ νὰ μάθῃ κανεὶς, χρειάζεται νὰ ἰδῇ τὴν ἀληθινήν δυστυχίαν!... Καὶ τότε νὰ ἰδῆς τὸν στρατιώτην αὐτὸν ὅπου ἤθελα χθὲς νὰ τὸν φονεύσω, νὰ τὸν προσέχω, νὰ τὸν περιποιῶμαι, ὡς νὰ ἦμουν νοσοκόμος του· καὶ ὅταν μοῦ ἔφεραν ἐφημερίδες ὅπου ἔγραψαν ὅτι ἐγὼ ἐφάνηκα ἥρωας, ὅτι θὰ ἔγυνα τὸ αἷμά μου διὰ τοὺς ἀπόρους, τὰς ἐσχίζα μὲ θυμὸν καὶ ἔλεγα εἰς τὸν Μαρσαλιού: «Μὴν ἀνησυχῆς, θὰ στείλω εἰς τὴν γρηῃ μῆτέρα σου ὅσα χρήματα τῆς χρειάζονται. Ἐγὼ μικρὰς οἰκονομίας... Ὁ Γκαρούς θὰ μ' ἔλεγε κεφαλαίουχον!»

Ὁ Βερδιέ λίαν συγκινημένος ἠκροῦσε τὸν πρῶτον ἐκεῖνον παραξένον χλευάζοντα τὰς παλαιὰς παραφορὰς του καὶ μαστιζόντα τὰς ἐξωγαγωμένας ἐκ τοῦ μίσους προλήψεις του.

— Δός μου τὴν χεῖρά σου, φίλε μου, εἶπεν ὁ

στρατιωτικὸς, καὶ ἂν δύναιμι νὰ σοῦ φανῶ εἰς τίποτε χρήσιμος... Ἐνῶ εἶπεν ὁ Τιβολιέ, δὲν ἔχω ἀνάγκην κανένος. Ἐπλήρωσα διὰ τὸ κατόρθωμά μου. Πολὺ ἐπιεικὲς τὸ δικαστήριον. Ἐξ ἡμέρας φυλακῆ μου ἔβαλαν μοναχὰ! Τὰς ἔκαμα καὶ εἰς ὅλον τὸ διάστημα ἔλεγα μέσα μου: «Ἄ! καὶ ἂν ἤθελε φονεύσεις ἐκεῖνο τὸ καυμένο τὸ παιδί, ὅπου τρώγει τώρα τὰ κάστανα τοῦ εἰς τὸ σπίτι του!...» Ἄ! ἐγιατρεύτηκα ἀπὸ ἐκείνας τὰς ἀνοησίας... Ἡμεῖς οἱ κουτοὶ ἤμεθα διὰ τοὺς πολιτικούς, ὅτι εἶνε τὸ σκυλί διὰ τοὺς κυνηγούς. Τοῦ φωνάζουν: «Φάξε! Φέρε!» καὶ ἀφοῦ φέρῃ τὸ κυνήγι τοῦ λέγουν: «Πήγαίνε τώρα!»

— Ναί, μάλιστα, ἀπήνησεν ὁ ταγματάρχης, ὅλ' αὐτὰ εἶνε ἀληθῆ. Ἀλλὰ πρέπει νὰ γνωρίζῃς ὅτι ἡ θυσία εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἔχει τὴν ἀνταμοιβὴν τῆς, καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει προορισμὸς καλλίτερος παρὰ νὰ γίνηται τις χρήσιμος πρὸς τοὺς ἄλλους, ἔστω καὶ ἂν ἐπρόκειτο διὰ τοῦτου νὰ ἀποδείξῃ μόνον καὶ μόνον ὅτι αὐτὸς εἶναι καλλίτερος ἀπὸ ἐκείνους.

Πέραν τῆς γεφύρας, μακρὰν, ὑπεράνω τῶν οἰκιῶν μὲ τὴν ἀκαυρὰν των πρόσοψιν, ὠρθύτο ὁ ναὸς μὲ τὴν ἐκ σχιστολίθου στέγην του, διαγραφόμενος ἐπὶ τοῦ διαυγούς στερεώματος.

Αἶφνης εἰς τὴν ὄχθην ἐπ' ἧς ὁ ταγματάρχης καὶ ὁ Τιβολιέ συνωμίλουν ἐν ὄχημα ἤρχετο μετὰ καλπασμοῦ, διοικουμένου παρ' ἡνιόχου, ὅστις μακρόθεν ἔκραζεν:

— Ἐμπρός!...

Ὅπως τὸ ἀφήσωσι νὰ διέλθῃ ὁ ταγματάρχης καὶ ὁ ἐργάτης παρεμέρισαν ἐνθεν, καὶ ἔνθεν ἀποχωριζόμενοι ὑπὸ τοῦ ὄχηματος.

Ὁ Βερδιέ ἀκουσίως παρετήρησεν ἐντὸς τοῦ ὄχηματος καὶ εἶδεν εὐσκαρὸν ἄνδρα, ἐρυθρὸν τὴν ὄψιν, μὲ ὀφθαλμοὺς ὀλοισμένους, ἐξηπλωμένον ἐπὶ τῶν προσκεφαλαίων καὶ ἐξακοντιζόντα εἰς τὸν ἄερα τὸν καπνὸν τοῦ ἐκλεκτοῦ σιγάρου του.

Ὁ ἀνὴρ αὐτὸς οὔτε κἄν συνωφρῶθη ἰδὼν τὸν Βερδιέ, ἀλλ' ὁ στρατιωτικὸς ἐφοικίσεν.

Ὅσας ἀπογοητεύσεις ἐδοκίμασεν, ὅσας πικρίας ἠσθάνθη κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὑποψηφιότητός του, τὰς ἠσθάνθη πάλιν πιεζούσας τὸ στήθος του.

Ἐπανεῖδε τὸν Γκαρούς θριαμβεύοντα, αὐθάδη, προγὰστορα, ἐπιδεικνύοντα τὴν μεγαληγορίαν καὶ τὰ εὐρέα του στέγνα πρὸ τῶν πτωχῶν καὶ τῶν ταπεινῶν ἀνθρώπων. Ἦτο ἐπίτηδες πλασμένος διὰ τὴν ἐπιτυχίαν ὁ Γκαρούς αὐτός, ὁ κερδοσκόπος τῶν παραχωδῶν ἡμερῶν!

Ὅτε δὲ τὸ ὄχημα ἐξηρανίσθη ἐντὸς τοῦ κοινοῦ, πέραν ἐκεῖ πρὸς τὸ μέρος ἐνθα ἔκειτο ἡ ὀγκώδης ὡς Βαστίλλη ἐπαυλιε τοῦ Γκαρούς, ὁ Τιβολιέ, ὅστις ἐπίσης τὸν ἀνεγνώρισεν, ὁ ἀτυχῆς

Τιβολιέ ὠχρότατος ἐπανῆλθε, χωλαίνων πρὸς τὸν Βερδιέ, ἐξέτεινε τὴν ἰσχυρὴν καὶ τρέμουσαν χεῖρά του πρὸς τὸν Γκαρούς· εἶτα ὡς νὰ ἤκουεν ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ὁ σύμβουλος τοῦ μίσους τὴν κραυγὴν τοῦ ἐργάτου, τοῦ οἰοῦντι ἀνακλήφοντος ἐκ δυσχερестоῦ ὄνειρου, ὁ Τιβολιέ, ὁ ἀντιπροσωπεύων τὸν λαόν τὸν αἰωνίως ἀπατώμενον, τὸν παρέχοντα μόνον σάρκας διὰ τὴν μάχην καὶ διὰ τὴν σφαγὴν, ἐξέφερε μίαν λέξιν, ἣν ὁ ἀνεμος παρέσυρεν, ἀλλ' ἦτις ἀνεκούφισεν ὡς ὀργίλη χειρονομία τὴν συνειδήσιν του:

— Ἄ, κατεργάρη!

ΤΕΛΟΣ

ΠΕΡΙ

ΤΩΝ ΕΛΓΙΝΕΙΩΝ ΜΑΡΜΑΡΩΝ

ΥΠΟ

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ

(Συνέχεια. Ἴδε προηγούμενον φυλλάδιον 673).

Ἐντυπώσεις Ἀμιλτων περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀθηναϊκὸς λαὸς ἔκρινε τὸ ἔργον τοῦ Ἐλγίν. — Λόγιοι Ἀθηναῖοι. — Φιλολόμοι Ἐταιρία. — Δοξασία τοῦ λαοῦ περὶ ἀγαλμάτων. — Σπουρίδ. Λογοθέτης. — Ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν Γρηγόριος. — Ἐλλειψίς ἐθνικοῦ αἰσθήματος. — Ἀδιαφορία τοῦ κλήρου πρὸς τὰς ἀρχαιοτήτας. — Ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν λόγιοι Ἑλληνας. — Μετάφρασις ἀγγλικῆς ἐπιγράμματος εἰς Ἐλγίν. — Φωβὸν πρόξενος Γαλλίας. — Ἀγγλοὶ ἐπιχειροῦν. — Σατωβριάν. — Βύρων. — Σάτωραι καὶ ἐπιγράμματα σκωπτικὰ κατὰ τοῦ Ἐλγίν. — Βοασσονάδ. — Ἐπίδρασις τῶν ποιήσεων Βύρωνος. — Ἰστωρικὸς Γερβίνος. — Τουρκικῆς κυβερνήσεως καὶ πατριάρχου μέρμναι ὑπὲρ τῶν ἀρχαιοτήτων. — Κρίσεις ἀρχαιολόγων καὶ καλλιτεχνῶν.

Παρατόσαντες ἄξιον τοῦδε τὴν ἐξιστόρησιν τῶν σπουδαιωτέρων ἐργασίων τοῦ Ἐλγίν, καὶ τῶν πρακτικῶν αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι πρὸς καταρτισμὸν τῆς ἀρχαιολογικῆς συλλογῆς, πρὶν ἢ μεταβῶμεν εἰς τὴν ἀφήγησιν τῶν περιπετειῶν ταύτης ἐν Εὐρώπῃ, ἐξετάσωμεν δι' ὀλίγων πῶς οἱ σύγχρονοι Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι περιηγηταὶ ἔκρινον τὸ ἔργον τοῦ Ἐλγίν, καὶ ποίας ἀντιπράξεις ἔσχεν οὗτος ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸν χρόνον τῶν ἐργασίων του.

Ὁ Ἀμιλτων, ὁ ἰδιαιτέρως γραμματεὺς τοῦ Ἐλγίν, δημοσιεύσας ὑπόμνημα περὶ τῶν ἐργασίων τούτου τῷ 1811 γράφει ὅτι οὔτε ὑπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Τουρκικῆς κυβερνήσεως, οὔτε ὑπὸ τῶν ἐντοπιῶν ἀργῶν ἐν Ἀθήναις, οὔτε ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν Ἀθηναίων ἠγέρθη δυσχερειαὶ τις ἢ ἀντενέργεια. Ὁ λαὸς, γράφει, ἐδέχθη τὸ ἔργον μετὰ χαρᾶς, θεωρήσας αὐτὸ ὡς παριστικὸν χρημάτων· οἱ δὲ Τούρκοι μετ' ἀπαθείας καὶ ἀδιαφορίας προσέβλεπον εἰς τὰ τελούμενα, καὶ ἔλαττον βλέποντες καταστρεφόμενα

κτίρια, ἄτινα καὶ αὐτοὶ οὗτοι κατέστρεφον διὰ τοῦ πυρός. Καὶ αὐτοὶ δέ, προσθέτει, οἱ πολυάριθμοι περιηγηταὶ καὶ θαυμασταὶ τῆς ἀρχαίας τέχνης εἶχον ἄλλως ἀφορμὴν νὰ ἐπιθυμῶσι τὴν καταστροφὴν τῶν ἀρχαίων μνημείων, διότι εὐκολώτερον ἢ δύνακτο νὰ προμηθεύωνται τεμάχια ἀρχαιοτήτων παρὰ τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει Τούρκων στρατιωτῶν, καὶ τῶν περὶ ταύτην οἰκούντων.

Λόγοι τοιοῦτοι δημοσιεύονται ὑπὸ τῶν ἀμέσως διαφερομένων εἰς τὴν ὑπόθεσιν, καὶ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν μάλιστα τῶν ἀρχαιοτήτων, καὶ μετὰ τὰς ἐγερθεῖσας κατακραυγὰς ὑπὸ τοῦ Βύρωνος, Δουγλάς, Κλάρκ καὶ ἄλλων ἐπὶ τῇ καταστροφῇ τοῦ Παρθενῶνος, δὲν εἶνε βεβαίως ἄξιοι ἀναμφισβητήτου πίστεως ὅπως χαρακτηρίσωσι πάντας τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως τῶν Ἀθηναίων. Δυστυχῶς δὲν ἔχομεν ν' ἀντιτάξωμεν ἐγγράφον μαρτυρίαν Ἀθηναίου, πλὴν τῆς ἀνωτέρω μνημονευθείσης τοῦ Ἀνωμόμου χρονογράφου,¹⁾ ἐν ἣ ὀπισωδῆποτε καταφκίνεται ὅτι ἐγίνωσκεν ὁ γράψας τὴν ἀξίαν τῶν ἀγαλμάτων «τὰ ὀποῖα», ὡς γράφει, «ἔδιδαν θάμβος καὶ ἐκπληξιν εἰς ὅλους τοὺς περιηγητάς».

Καὶ ἡ ἀναγραφή δ' ἐτι ὅτι δὲν «ἔλαβε τὴν ἄδειαν ὁ Ἑλγιν νὰ καταιβάσῃ ἐκ τοῦ περιφθόμου νομοῦ τῆς Ἀθηνᾶς ἐκεῖνα τὰ ἀξιολογώτατα ἀγάλματα» ὡς εἶχε διαδοθῆ, ἐμφαίνει χαρὰν τοῦ χρονογράφου, ἣν δὲν ἔλειψε νὰ ἐκφράσῃ ἀναγράφων εἰς τὰς σημειώσεις του τὴν εἶδησιν τῆς μὴ παροχῆς ἀδείας.

Ὅτι δὲ ὑπῆρχον ἐν Ἀθήναις ὀπισωδῆποτε ἀνεπτυγμένοι καὶ λόγιοι ἄνδρες, λυπούμενοι ἐπὶ τῇ ἀπογυμνώσει τῆς πόλεως ἐκ τῶν μνημείων, τῶν πολυτίμων τούτων κοσμημάτων αὐτῆς, μαρτυρεῖ καὶ ἡ μετ' ὀλίγα ἔτη ἀπὸ τῆς ἀφαιρέσεως τῶν ἀρχαιοτήτων σύστασις τῆς Φιλομούσου Ἑταιρίας (1812), ἣτις ἐν τῷ καταστατικῷ αὐτῆς ἀνέγραψε καὶ ὅτι ἤθελε φροντίζει πρὸς συλλογὴν ἀρχαιοτήτων. Εἰς τῶν ἰδρυτῶν τῆς Ἑταιρίας ἦτο ὁ Ἰωάννης Μαζμαροπούρης, ἀνὴρ εὐπαιδευτος²⁾, ὃν καὶ ὁ Βύρων ἀναφέρει μετὰ τῶν τῶν λογίων Ἀθηναίων, καὶ ὁ Πέτρος Ρεβελάκης, ἀλλ' οὗτοι, καὶ ἄλλοι εὐάριθμοι οὐδόλως ἴσχυον νὰ φέρωσιν ἀποτελεσματικὴν ἀντίπραξιν κατὰ τοῦ παντοδυνάμου τότε Ἑλγιν, ὠχυρωμένου ὀπισθεν ἀδειῶν καὶ φερμανίων, ἄτινα ἤρμηνευεν ὡς ἤθελε, πολὺ δὲ μᾶλλον ὀπισθεν τῆς Ἀγγλικῆς πολιτικῆς, ἣτις τότε ἤσκει μεγίστην ἐπί-

¹⁾ Τὴν χρονογραφίαν τοῦ Ἀνωμόμου ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Ἐπ. Σταματιάδης ἐν τῇ ἱστορίᾳ του «Οἱ Καταλάνοι ἐν τῇ Ἀνατολῇ» (1869) σελ. 366.

²⁾ Κ. Σάββα, Νεοελλ. φιλ. σελ. 618. Ὁ Μαζμαροπούρης εἶχε παρακαλέσει τὸν Βύρωνα νὰ τὸν συστήσῃ εἰς τινὰ τῶν ἐν Λονδίῳ τυπογράφων, ὅπως τυπώσῃ νεοελληνικὴν μετάφρασιν τοῦ Ἀνακράσιδος. Λόγδου Βύρωνος ποιήματα Ἰουμ. Α' σελ. 148, μετάφρ. Γ. Πολίτου.

δρασιν ἐπὶ τῆς Τουρκικῆς κυβερνήσεως, ἕνεκα τῶν ἐν Αἰγύπτῳ πολιτικῶν πραγμάτων.

Ἄλλως ὅμως καὶ τοὺς εὐάριθμους ἐν Ἀθήναις λογίους, τοὺς μετὰ λύπης βλέποντας τὴν ἀρπαγὴν τῶν προγονικῶν μνημείων, δὲν ὑπεβόηθη τὸ πολὺ ἀγοῖκον πλῆθος τῶν Ἀθηναίων, ὅπερ ἐν παχυλῇ ἀμαθίᾳ διατελοῦν ὄν μετ' ἀπαθείας προσέβλεπεν εἰς τὰ τελούμενα¹⁾. Βεβαίως ἠσθάνετο καὶ τὸ πλῆθος τοῦτο ὅτι μεγάλη τις ἀξία ἐνεκρύπτετο εἰς τοὺς ἀρχαίους ἐκεῖνους λίθους, καὶ ὅτι ὑπερφυσικὴ τις δύναμις ἀόρατος περιέβλαπεν αὐτούς, ἀλλ' ἡ δοξασία αὕτη καὶ μόνη δὲν ἤρκει νὰ ὠθήσῃ αὐτὸ νὰ σπεύσῃ εἰς λύτρωσιν τῶν ἀπὸ τῆς ἀρπαγῆς τῶν ξένων. Ὁ Δουγλάς Ἀγγλος περιηγητὴς διηγεῖται ὅτι ἤκουσεν ἐν Ἀθήναις παράδοσιν, καθ' ἣν τὴν ἐσπέραν τῆς ἀφαιρέσεως μιᾶς τῶν Καρυατίδων τοῦ Πανδρσείου, αἱ τέσσαρες ὑπόλοιποι ἐθρήνουν γοερῶς τὴν ἀρπαγείσαν ἀδελφὴν των, ἣτις ἐκ τῆς κάτω πόλεως διὰ τῶν αὐτῶν γοερῶν θρήνων ἀνταπεκρίνετο. Καὶ ἕτερος δὲ περιηγητὴς Ἀγγλος ὁ Χοβχάους (Hobhouse) διηγεῖται ὅτι ὁ κοινὸς λαὸς τῶν Ἀθηναίων ἐπίστευεν ὅτι τὰ ἀγάλματα τῆς Ἀκροπόλεως ἦσαν ζῶντα σώματα ἀνθρώπων ἀπολιθωθέντα, καὶ ὅτι ἤθελον ἀνκνήσει ζωὴν εὐθύς ὡς ἤθελον ἀπελευθερωθῆ ἐκ τῆς κατοχῆς τῶν Τούρκων.

Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ὄντων τῶν κατοίκων ἂς μὴ παραλίπωμεν ὅτι τὸ ἔργον τοῦ Ἑλγιν ὑπεβόηθη καὶ ὁ μέγα ἰσχύων ἐν Ἀθήναις τότε ὑποπρόξενος τῆς Ἀγγλικῆς Σπυρ. Λογοθέτης, μεγάλην ἀσκῶν πολιτικὴν τότε δύναμιν ἐν Ἀθήναις, καὶ ὁ ἐπίσκοπος τῶν Ἀθηναίων Γρηγόριος,¹⁾ ὅστις προθύμως παρέσχε τῷ Ἑλγιν τὴν ἄδειαν νὰ ἐρευνήσῃ πάσας τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰς μονὰς τῆς Ἀττικῆς καὶ τῶν Ἀθηναίων, καὶ νὰ παραλάβῃ ἐξ αὐτῶν ὅ,τι ἀρχαίον ἤθελεν εὔρει ἀρστόν καὶ χρήσιμον.

Ἡ κοινὴ συνειδήσις δὲν ἦτο τότε ἐν Ἀθήναις ἀνεπτυγμένη, οὐδὲ ζῶν καὶ ἐνεργὸν τὸ ἐθνικὸν αἶσθημα, ὥστε νὰ ἐξεγερθῶσι σύσσωμοι οἱ πολῖται καὶ ζητήσωσι παντὶ τρόπῳ τὴν παῦσιν τῆς ἀρπαγῆς καὶ τῆς καταστροφῆς. Ἐκ τοῦ Ἀνωμόμου χρονογράφου καὶ ἐκ τοῦ Σουρμελῆ μανθάνομεν ὅτι συνεχῶς ἀπήρχοντο πρόκριτοι Ἀθηναῖοι εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπως ζητήσωσι τὴν ἀνάκλησιν βροβόδα ἢ ἐπισκόπου, οὐδεμία ὅμως ἐπιτροπὴ ἐστάλη ὅπως ζητήσῃ ὀπισωδῆποτε νὰ σώσῃ τὰ κοσμήματα τῆς πόλεως τῶν

¹⁾ Ὁ Βύρων γράφει ὅτι ἐπρότειναν εἰς αὐτὸν οἱ κάτοικοι τοῦ Μαραθῶνος ν' ἀγοράσῃ τὴν ἱστορικὴν πεδιάδα τούτου ἀντὶ 1600 γροσίων. Τὸν ἐν τῇ πεδιάδι ταύτῃ τύμβον τῶν ἐν Μαραθῶνι πεσόντων εἶχεν ἀνασκάψῃ ὁ ἐν Ἀθήναις πρόξενος τῆς Γαλλικῆς Φωβέλ πρῶτος.

²⁾ Ἐκ παραδρομῆς τὸ ὄνομα τοῦ ἐπισκόπου ἐν τῇ πρώτῃ μέρει τῆς παρούσης πραγματείας ἡμῶν (Φύλλον Ἑστίας 669 σελ. 683, στίχ. 7 κάτωθεν, στήλη α') ἐσημειώθη Κύριλλος ἀντὶ Γρηγόριος.

Ἀθηναίων. Ἀλλὰ διατὶ νὰ ζητῶμεν παρὰ τοῦ τότε Ἀθηναίου λαοῦ, τοῦ ζῶντος ἐν χρόνοις ἀμαθίας καὶ δουλείας καὶ πενίας, ἐν οἷς τὸ ἐθνικὸν αἶσθημα ἐκοιμάτο ὑπνον βαθύν, καὶ δὲν εἶχε γεννηθῆ εἰς τὸ πλῆθος ἡ ἐλπίς τῆς ἀναστάσεως τοῦ Γένους τοιαύτην πρὸς τὰς ἀρχαιοτήτας ἀγάπην, ἀφοῦ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς Ἑλληνικαῖς χώραις τὰ αὐτὰ συνέβαινον, ὅπου οἱ μὲν Τούρκοι κατέστρεφον τὰ ἀγάλματα πρὸς κατασκευὴν ἀσβεστοῦ, οἱ δὲ Χριστιανοὶ κατασύντριβον αὐτὰ ὡς εἰδῶλα τῶν ἐθνικῶν, ὡς θεοὺς τῆς εἰδωλολατρείας, ἢ ὅπως κατὰ τὴν τότε καὶ νῦν ἐτι δυστυχῶς ἐπικρατοῦσαν γνώμην, ἀνεύρωσιν ἐντὸς αὐτῶν κεκρυμμένον θησαυρόν;

Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ κληρὸς, οἱ ἐπίσκοποι αὐτοί, οἱ μᾶλλον ἐγγράμματοι ὄντες, οὐδεμίαν πρὸς τὰ ἀρχαῖα ἔστρεφον ἀγάπην, ἴσως διότι ἐθεώρουν ὅτι δὲν ἐπιτρέπετο εἰς αὐτοὺς ἱερεῖς ἄλλου Θεοῦ ὄντας νὰ προσφέρωσι καὶ φέρον σεβασμοῦ πρὸς τοὺς Θεοὺς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ὁ Μελέτιος ὁ ἐπὶ 11 ἐτι διατρίψας ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τοῦ 1603 ὡς ἀρχιεπίσκοπος, ἐν τῇ γεωγραφίᾳ του περὶ τοῦ Παρθενῶνος σημειοῖ μόνον ὅτι ἦτο ἔργον ἀξιοθκυμάστον, ὅτι μετωνομήσθη ὕστερον καὶ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ ὅτι τελευταῖον ἀποκατέστη ἱερόν τῶν Τούρκων¹⁾.

Ἄλλως δ' ἐν Ἀθήναις, οἱ κάτοικοι εἶχον καὶ προηγούμενον τοιαύτης ἀφαιρέσεως ἐκ τοῦ Παρθενῶνος ἀναγλύφου ὑπὸ τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλικῆς Σοαζέλ Γκουφιέ (παρ' οὗ ἐζήτησεν ὁ Τούρκος φρούραρχος τῆς Ἀκροπόλεως 200 τσεκίνια! (1400 γροσία), ὡς λέγει ἐν τῇ περιηγήσει ὁ Σκροφάνη), ἄνευ φερμανίου ἰδιαίτερου, παραλαβόντος αὐτὸ καὶ μετενεγκόντος εἰς Παρίσιους.

Ἀλλὰ καὶ οἱ ἐκτὸς τῶν Ἀθηναίων διεσπαρμένοι λόγιοι Ἕλληνες εἰς τὸ γεγονός τοῦτο δὲν φαίνεται ὅτι ἔδωσαν πολλὴν προσοχήν. Εἰς μεταγενεστέρους μόνον χρόνους καὶ μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν ποιημάτων τοῦ Βύρωνος, καὶ τῶν γενομένων συζητήσεων ἐν τῇ Βουλῇ τῶν κοινοτήτων τῆς Ἀγγλικῆς περὶ τῆς ἀγορᾶς τῶν Ἑλγινίων μαρμάρων ἀνέφραξαν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐγράψαν ὀλίγας λέξεις ἐν παρόδῳ, ἢ συνέθεσαν στίχους σκαωπτικούς. Τοιοῦτόν τι ἐπὶ παραδείγματός εἶνε

¹⁾ Καὶ ὁ τέσσαρας ἑκατονταετηρίδας πρὸ τοῦ Μελετίου ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηναίων Μιχαὴλ Ἀκομινάτος, ὁ Χωνιάτης, οὐδεμίαν κατέλιπε τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τῶν Ἀθηναίων περιγραφήν, καίτοι φαίνεται ἐκ τῶν Σωζόμενων αὐτοῦ ἐμπνεόμενος ὑπὸ τῆς ἀρχαιοτήτος. Τούναντιον χαίρει ὅτι ἡ Ἀκρόπολις γενομένη χριστιανικὸς ναὸς «τῆς τυραννίδος τῆς ψευδοπαρθένου Ἀθηνᾶς ἀπῆλλακτο». Καὶ πῶς ἦτο δυνατόν ἀνὴρ νὰ συγκινήθῃ ἐκ τῶν λειψάνων τῆς ἀρχαίας τέχνης καὶ τῆς θέας τῶν ἀγαλμάτων γράφων οὕτω περὶ Ἀθηνᾶς, ἢ φράσεις ὡς τὴν ἐπομένην; «Ἄρα μὲν ἀλόγου καὶ ἐμπλήκτου θυμοῦ προστάτην εἶνα βροτολογιόντων καὶ μισοφρόνων, Ἀφροδίτην δὲ πορνικὴν καὶ μοιχικὴν ἔργον ἔφερον πάνδημον (ἐμβολόλογον οἱ ἀρχαῖοι)» Μιχ. Ἀκομινάτου τὰ Σωζόμενα. ἐκδ. Σ. Λάμπρου σελ. 102 καὶ 104.

μετάφρασις ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ ἐπιγράμματος, ποιηθέντος ἐπὶ τῇ δωρεᾷ τοῦ μεγάλου ὰρολογίου τῆς πόλεως εἰς τοὺς Ἀθηναίους ὑπὸ τοῦ Ἑλγιν.¹⁾

Δῶρον Ἀθηναίσις, ἐπίτηδες ἔδωκε κάκιστος κλέπτῃς, ὃς σεμνὰς δῶμ' ἐσύλησε Θεᾶς. Τοῦ γὰρ ἀνακιδεῖας αἰώνιον ἐστὶ τροπαῖον. Πύργος, ὅπου στήκει σήματα λυπρὰ χρόνου Ὄρων γὰρ πόσις λιγυφθογγος ἀκούεττι αὐδῆ δὴ τότ' ἀναμνήσει ἐγγ' ἀθέμιστα Σκώτου.

Ἐκ τῶν ἐν Ἀθήναις δὲ διακρινόντων ἄλλοδαπῶν ὁ Φωβέλ μόνον διεμαρτύρετο καὶ ἀδιαλείπτως πρὸς τὸν Λουζιέρην ἤριζεν, ὡς προηγούμενος ἐγράψαμεν. Αἱ διαμαρτυρίαι του δὲ αὐταὶ οὐδαμῶς προήρχοντο ἐκ φιλελληνισμοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ τῆς πικρίας, ἣν ἠσθάνετο βλέπων τὰ κειμήλια ἐκεῖνα τῆς ἀρχαιότητος μέλλοντα νὰ κοσμήσωσιν Ἀγγλικά μουσεῖα καὶ ὄχι Γαλλικά. Ὅταν ὁ Πουκεθὶλ ἦλθεν εἰς Ἀθῆνας ὁ Φωβέλ συνοδεύων αὐτὸν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν εἶπε δεικνύων τὸν Παρθενῶνα. «Ἴδου ἐνώπιόν μας ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς, ὑψώσα ε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ θαυμάσατε. Ἴδετε αὐτὰ τὰ ἀριστουργήματα, καὶ περιεργασθῆτε τὴν σημερινὴν αὐτῶν ἐξουδένωσιν. Χεῖρ βαρβάρου πεπολιτισμένου ἐκολόβωσε τὰ ἔργα τοῦ Φειδίου. Συνδέων ἐκεῖνος τὴν ὕβριν πρὸς τὴν περιφρόνησιν ἐτόλμησε νὰ χαραῖξῃ τὸ ὄνομά του ἐπὶ τῶν μαρμάρων τούτων, ὅπου εἰς τῶν συμπατριωτῶν του ἐγράψεν ὑποκάτω τὸ ἐξῆς Quod Gothi non fecerunt, Scotus fecit». Τὶ ὅμως εἶπεν ὁ Fauvel ὅταν τῷ 1784 εἶδεν ἐν Ἀθήναις τὸν Choiseul Gouffier, τὸν πρεσβευτὴν τῆς Γαλλικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ὑπεβόηθησεν αὐτὸν καταβιβάζοντα ἐκ τῶν μετοπῶν τοῦ Παρθενῶνος σειρὰν ἀναγλύφων, ὧν τινὰ καὶ συνετρίβησαν καταπεσόντα, θρυσθέντων τῶν σχοινίων, καὶ μεταφέροντα εἰς Γαλλίαν;

Ὁ Ἑλγιν πλὴν τοῦ ἐπικινδύνου αὐτοῦ ἐχθροῦ τοῦ Φωβέλ καὶ τῶν Γάλλων ἔσχεν ἐναντίους καὶ πολλοὺς τῶν ἰδίων αὐτοῦ δημοφύλων. Καθ' ὃν χρόνον οὗτος καὶ οἱ πράκτορές του εἰργάζοντο ἐν Ἀθήναις, πολλοὶ περιηγηταὶ ἐπισκεφθέντες τὴν πόλιν ἐφρίξαν ἰδόντες τὸν τρόπον δι' οὗ κατεσύντριψε καὶ ἐκολόβωσε τὸν Παρθενῶνα ἐκτυπώσαντες δὲ κατόπιν τὰ περιηγητικὰ αὐτῶν ὑπομνήματα, μετέδωκαν τὰς ἐντυπώσεις των εἰς τὴν Εὐρώπην, παραστήσαντες τὸν Ἑλγιν ἀνδρα Βάνδαλον καὶ ἱερόσυλον. Κυρίως δὲ κατέκρινον οὐχὶ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ἀρχαιοτήτων, ἢ τῶν κινήτων, ἔνα εἶπωμεν οὕτως, ἀγαλμάτων, διότι πάντες ἀφῆρουν, ἀλλὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Παρθενῶνος δι' ἀποσπάσεως τῶν ἀναγλύφων

¹⁾ Λόγιος Ἑρμῆς 1818 σελ. 65. Ὁ μεταφραστὴς τοῦ ἐπιγράμματος παρέθηκε τοῦτο ἐν ὑποσημειώσει μεταφράσεώς του ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ἔθρου περὶ Ἀγγλικῆς φιλολογίας. Ὑπογράφεται δὲ ὁ μεταφραστὴς Γ. Ρ. 1.

και καταστροφής της ζωοφόρου και των μετοπών. Οι Άγγλοι Δουγκλάς, Δόδδελ, Hughes έψεξαν δια πιερών εκφράσεων τον Έλγιν. Ο Κλάρκ ονομάζει το έργο του Έλγιν πράξιν ανάξιαν του Άγγλικού έθνους, εν ονόματι του όποιου έγένετο. Ταύτα δε γράφει μόνον ως προς την πράξιν της καταστροφής, διότι και ο Κλάρκ αφήρσεν εκ της Έλευσίνας το άγαλμα της Δήμητρος, και εκ της Πάτμου το χειρόγραφον του Πλάτωνος.

Ο Σατωβριάν ήπιώτερον ήμιλει κατά του Έλγιν κατακρίνων και ούτος τον άκρωτηριασμόν του Παρθενώνος. Μνημονεύων του Σοαζέλ Γκουφιέ του άφαιρέσαντος μετόπην εκ του Παρθενώνος, του Έλγιν, και άλλων Άγγλων παρκαλάβόντων άρχαία ή άκρωτηριασάντων αυτά εκφράζει την λύπην του λέγων «ότι είνε λυπηρόν να συλλογισθῆ τις ότι οι πεπολιτισμένοι λαοί της Εύρώπης έπροξένησαν πλειοτέραν ζημίαν εις τα μνημεία των Άθηνών εν διαστήματι 150 ετών, ή πάντες οι βάρβαροι επί αιώνας όλοκλήρους. Είνε σκληρόν να σκεφθῆ τις ότι ο Άλάριχος και ο Μωάμεθ Β' έσεβάσθησαν τον Παρθενώνα, και ότι άνέτρεψε τούτον ο Μοροζίνης και ο Έλγιν.» Δια της πράξεώς του ταύτης, λέγει άλλαλαχού, «ό Έλγιν άπώλεσε την άξίαν της άξιειπαίνου έπιχειρήσεώς του». Άναιρεί δε την άξιωσιν του Έλγιν ειπόντος ότι και οι Γάλλοι το αυτό έπραξαν εις Ρώμην, λέγων ότι είνε άληθές ότι οι Γάλλοι αφήρσεν εκ της Ιταλίας άγάλματα και εικόνας, αλλά δεν ήκρωτηρίασαν τους ναούς, άφαιρούντες τα άνάγλυφα.

Έκεινος όμως όστις έχρωμάτισε το έργο του Έλγιν δια των βαθυτέρων μελανών χρωμάτων είνε ο Βύρων. Ο ποιητής ούτος κατά την έπισκεψιν αυτού εν Άθήναις άγανακτήσας επί τη γενομένη καταστροφή και βεβηλώσει, και περίλυπος γεόμενος διέγραψε το όνομα του Έλγιν, ύπερ ούτος είχε χαράξει έφ' ενός των στύλων του Παρθενώνος, αφήσας μόνον το της γυναικός του, έπέγραψε δε το πασίγνωστον κατασταθέν Quod Gothi non fecerunt, Scotus fecit. «Ό,τι δεν έπραξαν οι Γόθοι, έπραξεν ο Σκώτος.» Πικρός δε θρηνηί εν τῷ ποιήματι του Τσιλδ'Αρόλδου και δι' άποστροφών ποιητικῶν καυστικωτάτων κατηγορεί τον έργάτην της ιεροσυλίας χύνων χολήν, και ύβρεις και άρας εκσφειδονίζων.

«Αλλά τίς εξ όλων των ιεροσυλών,» λέγει «οί όποιοι έλήστευσαν εκείνον τον επί της Άκροπόλεως ναόν, εξ ου ή Παλλάς απέδρα περίλυπος, διότι εκκατέλιπε το τελευταίον μνημείον της άρχαίας βασιλείας της, τίς, ύπῆρξεν ύβαρβαρότερος και άπεχθέστερος συλητής; Έρυθρίασον, ω Καληδονία¹⁾, διότι αυτός είνε υίός σου; Χαίρω, ω Άγγλία,

(1) Σκωτία.

διότι δεν έγεννήθη εις τους κόλπους σου. Οι φιλελεύθεροι πολίται σου όφείλουσι να σέβωνται την χώραν, ήτις το πάλαι ήτο ή έστία της έλευθερίας. Πώς ήδυνήθησαν αι χείρες του, να συλήσωσι το ένδιαιτήμα των θελιμμένων θεών, και ν' άπαγάγωσι τους βωμούς των; Άλλ' ούτε τα κύματα ύπέφεραν την τοιαύτην άσέβειαν, άρηθήντα να γίνωσι συνένοχα της συλήσεως ταύτης¹⁾.»

«... Έκεινος, ο όποιος ήδυνήθη να συλλάβῃ την ιδέα, και να εκτελέσῃ την σύλησιν των δυστυχῶν Άθηνών, είχε βεβαίως καρδίαν σκληραγεράν και διάνοιαν άγονον και πεπαγωμένην, ως είνε οι βράχοι της πατρίδος του. Τα νυν τέκνα των Άθηνών, καιτοι άδυνατουντα να ύπερασπίσωσι τα ιερά ταύτα λείψανα, συνεμερίσθησαν όμως την θλίψιν της πατρίδος των. Ποτέ δεν ήσθάνθησαν το βάρος του ζυγοῦ της δουλείας τόσον, όσον ότε διεπράττετο ή ληστεία αύτη.»

«Πώς θέλουσι τολμήσει τα τέκνα της Μεγάλης Βρετανίας να εῖπωσιν ότι ή πατρίς των επέχει εν εις τα δάκρυα των Άθηνών; Ω πατρίς μου, μολονότι εν ονόματί σου οι αίσχροκερδείς ούτοι συληται έσπάραξαν τους κόλπους των, σύ αίσχύνθητι να ήμολογήσῃς την άπάνθρωπον ταύτην πράξιν εις τα ότα της έρυθρίωσης Εύρώπης. Η άνασσα του ωκεανού, ή φιλελεύθερος Άγγλία έλήστευσε τα λείψανα της αίματόεσης Ελλάδος.»

«Ω Ελλάς, πόσον ψυχρά είνε ή καρδιά εκείνου, ο όποιος βλέπων σε δεν αισθάνεται την συγκίνησιν, την όποιαν δοκιμάζει ο έραστής ένώπιον του τάφου της έρωμένης του. Ποίος δύναται να ίδη άδακρυτι τους ναούς δυσμορφουμένους, και τους βωμούς σου συλουμένους υπό των Βρετανών, οίτινες όφειλον μάλλον να προστατεύσωσι τα ιερά ταύτα κειμήλια; Έπάρατος έστω ή ήμερα, καθ' ήν άνεχώρησαν από της ψυχράς νήσου των δια να έλθωσι να κατασπαράξωσι το αίματόεν στήθος σου, και ν' άπαγάγωσιν εις τα μισητά κλίματα του βορρά τους άγανακτούντας θεούς σου!»

Έπίσης δε καταφέρεται κατά του Έλγιν δηκτικώτατα εν τῷ ποιήματι «Η κατάρα της Άθηνάς.»

Και δια σκυρωών δε και δι' έπιγραμμάτων σκώπτικῶν δημοσιευθέντων διέσυρον οι έχθροί του Έλγιν και οι πολιτικοί αντίπαλοι το όνομά του, μη φεισθέντες να μυκτηρήσωσιν ουδ' αυτά τα εκ νόσου παθήματά του. Ένός των έπιγραμμάτων τούτων έμνημονεύσαμεν άνωτέ-

1) Ένωσεί το ναυαγήσαν πλοϊόν εις τον κόλπον του Αύλέμονος των Κυθήρων.

2) Το δεύτερον άσμα του Τσιλδ'Αρόλδ, ένθα κατά του Έλγιν καταφέρεται, έπράτωσε τῷ 1810, έδημοσιεύθη δε το πρώτον τῷ 1813.

ρω, όπερ και μεταφράσθη έλληνιστί. Έτερος Άγγλος έγραψεν έτερον, άναφερόμενος εις πάθημα της ρίνος του Έλγιν, λέγων ότι άρρινος αυτός εκόμισεν εις Άγγλίαν άρρινους λίθους δεικνύων δια τούτου όποια ή δύναμις του χρόνου εις τας λιθίνους κεφαλές και όποια επί της ρίνος του ή της άσθeneίας. Περί της νόσου ταύτης της ρίνος του Έλγιν, εξ ής ύπέφερεν εν τη είρατῇ εν Γαλλία ών, γράφει και ο Σπυρ. Φορέστης τῷ 9 Μαΐου 1806 εις Καλούτσην λέγων ότι το νόσημά του εξ έλλειψews περιθάψεως έλαβε καρκινώδη χαρακτήρα. Ο Άγγλος δ' έπιγραμματοποιός όνειδιζων την άνθρωπίνην εκείνου συμφοράν εν τῷ έπιγράμματί του άποδίδει την άπώλειαν της ρίνος εις λόγους ήκιστα άρχαιολογικούς.

Noseless himself he brings home noseless blocks to show what time can do and what the pox.

Το έπιγραμμα τούτο μετέφρασεν εις την άρχαίαν έλληνικήν ο διάσημος έλληνιστής Boissonade, ο όποιος και ως Γάλλος, αλλά και ως Γάσκων, ήθέλησε ν' άστειευθῆ μεταφέρων εις την έλληνικήν το εύφές μὲν εκείνο, άλλ' όνειδιστικόν έπιγραμμά, άναγινώσκων αυτό εν χειρογράφω εις τους περι αυτόν σοφούς έλληνιστάς της Γαλλίας. Η μετάφρασις του Boissonade έχει ούτως

Άρρινος αυτός οϊκαδ' άρρινους φέρει λίθους, έναργώς τοίς θεωμένους φανών χρόνω τις έστ' ισχύς, τις τε σφιλίδι.¹⁾

Και τα σκυρικα δε φύλλα του Λονδίνου εύρον τροφήν εις διακωμώδησιν του Έλγιν, εν οίς το Morning Chronicle, όπερ, όταν το κοινοβούλιον άπεφάσισε την άγοράν της συλλογής του Έλγιν, είχε αναγράψει το εξής διστιχον ως ειρωνικόν θρηνον του λαου. «Κατά την Γραφήν μας εύεργετείτε όταν άντι άρτου, σείς μας δίδετε πέτρας.»

By scriptural measure your bounty is shewn

We ask you for bread and you give us a stone²⁾

Ουδεις όμως συνετέλεσε τοσοούτον δια της γραφίδος του ως πεζογράφος ή ποιητής να εκθέσῃ εις την κοινήν κατάρκισιν το όνομα του Έλγιν όσον ο Βύρων· οι ποιητικοί λόγοι του μεγάλου τούτου ποιητου, ως θεία φωνή διακρυτησεως εκ του ύψους της Άκροπόλεως εκπορευθεΐσα, συνεκίνησαν και εξήγειραν την άγανακτησιν των έραστῶν του κάλλους της ιστορίας και της δόξης της άρχαίας Ελλάδος· ή φωνή του Βύρωνος παρά πασαν άλλην ήντήχησεν εις την Εύρώπην και

1) Το έπιγραμμα τούτο είχε την καλοσύνην να μοι άποστείλῃ ο εν Παρισίοις Κύριος Αιμίλιος Λεγράνδ άναγνούς το πρώτον μέρος της πραγματείας μου ταύτης, είχαν δ' εγω την ευκαιρίαν να συμπεριλάβω τούτο εν ταύτη μη προβαινούσης της δημοσιεύσεως ταχέως.

2) Denkschrift über Lo' d Elgins Erwerbungen in griechenl. von E.A. Boettiger. (1817) σελ. 59.

απέδωκεν εις την πράξιν του Έλγιν τον χαρακτήρα του βανδαλισμού και της ιεροσυλίας. Ως δε ιστορεί ο Γερβίνος εν τη ιστορία της επανάστασεως και αναγεννήσεως της Ελλάδος, και αυτή ή Τουρκική κυβέρνησις μαθούσα την γενομένην καταστροφήν εξέδωκε φερμάκια, και ο πατριάρχης έγκυκλίους προς προστασίαν των άρχαιοτήτων. «Και αυτός ο Βελῆ πασάς ο υίός του Άλῆ έλαβεν (ό,περ σπανιώτατον παρά τοίς Τούρκοις φαινόμενον) συμπαθείας ύπερ των λειψάνων της Έλληνικής τέχνης, άφου εκ του προς αυτά των φράγκων ζήλου έμαθε να εκτιμᾷ την άξίαν αυτών.» Ο Βύρων έτι γράφει ότι είχε την άδειαν παρά του δόκτωρος Κλάρκ ν' αναφέρῃ χωρίον της έπιστολής του εν φ' έγραφε τα εξής «Ότε το τελευταίον μετόπιον άπεσπάσθη του Παρθενώνος, και οι εργάται του Έλγιν κατέρριψαν μέγα τμήμα της κορωνίδος και εν των τριγύφων, ο διαδάρης, ο όποιος είδε την γενομένην εις το οικοδόμημα βλάβην έσυρε την καπνοσύριγγά του από του στόματός του, και δακρύων είπεν ικετευτικώς εις τον πράκτορα του Έλγιν Λουζιέρην «Τέλος.»

Μη λησμονώμεν όμως άναγινώσκοντες τούτους τους ποιητικούς και συγκινητικούς λόγους ότι μέγα μέρος του μίσους του Βύρωνος κατά του Έλγιν προήρχετο και διότι ο Έλγιν ήτο Σκώτος· έτρεφε δε ο Βύρων πάθος κατά των Σκώτων, διότι Σκώτος ήτο ο Brougham, ο όποιος πρώτος επέκρινε τας πρώτας ποιήσεις του Βύρωνος, ότε έδημοσιεύθησαν· ο δε Βύρων άντεπεξήλθε δια σκυρίας έπιγραφομένης «Άγγλοι ποιηται και Σκώτοι έπικριται.» Τούτου δ' ένεκα και εν τοίς άσμασι χαίρει ότι ο Έλγιν δεν ήτο τέκνον της Άγγλίας, αλλά της Καληδονίας (Σκωτίας).

Άλλως όμως έκριναν εν γενει οι άρχαιολόγοι οι καλλιτέχναι ζωγράφοι και γλύπται, οι άρχιτέκτονες, εύθες ως ήκούσθη ότι τα έργα του Φειδίου και Προξίτελους εκομισθησαν εις Άγγλίαν, και ότι έσώθησαν εκ μελλούσης άπωλείας, εκφράζοντες τας ένθέρμους ευχαριστίας τῷ Έλγιν, διότι δι' αυτού ήδυνήθησαν να θαυμάσωσιν εν πρωτοτύποις τα έργα αυτης ταύτης της γλυφίδος των άρχαίων, άτινα τέως έμελέτων επί των μιμήσεων της Ρωμαϊκής τέχνης. Πάντες οι γράψαντες τότε μονογραφίας περι των Έλγινείων μαρμαρών άρχαιολογικάς ή καλλιτεχνικάς, άφισρούσι και γραμμάς τινας ύπερ του Έλγιν, θεωρούντες λίαν ύπερβολικάς τας κατ' αυτού ύβρεις, και μάλιστα την προσωνομίαν του Βανδάλου και Γόθου. Και έκριναν ούτω διότι άνεγνώριζον την σπουδαιότητα της συλλογής, και έβλεπον την λαμπρότητα του φωτός, όπερ διέχυσεν αύτη εις την άρχαιολογίαν και την τέχνην, και άνελογίζοντο ήλικη θα ήτο ή

ζημία εάν ταύτα δέν περιεσώζοντο εκ τῆς ἀπει-
λούσης αὐτὰ ἀπωλείας. Βεβαίως ὅμως ἄλλως
θὰ ἔκρινον περὶ τῆς ἀκριρέσεως ἂν ἦτο ὁρατὸν
εἰς αὐτοὺς τὸ ὑποφώσκον τότε ἐν Ἑλλάδι λυ-
καυγίες, προμήνυμα χαρμόσυνον ἀνατολῆς ἡμε-
ρῶν ἐλευθέρων.

Καὶ αὐτὸς ὁ Ἕλληνας κατὰ τὸ 1818 μεταφρά-
σας τὸ προμνημονευθὲν σκωπτικὸν ἐπίγραμμα εἰς
τὸ δῶρον τοῦ Ἑλγιν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, οὐδε-
μίαν σημείωσιν παραθέτει εἰς τοὺς ἐξῆς λόγους
τοῦ Βερτούχ περὶ τῶν μαρμάρων τοῦ Ἑλγιν,
οὓς μεταφράζει. «Ὅταν» λέγει ὁ Γερμανὸς οὗ-
τος «καθαρσιθῶσι καλῶς τὰ ἀρχαῖα καὶ κατὰ τά-
ξιν τεθῶσι καὶ ἐξηγηθῶσι, τότε θέλει φανῆ πλεόν
ὁποῖαν ἐκδούλευσιν ἕκαμεν ὁ Δόρδος Ἑλγιν εἰς
τοὺς ἡμογενεῖς του, καὶ κοινῶς εἰς ὅλην τὴν φω-
τισμένην Εὐρώπην, καὶ πόσον ἀνόητος εἶνε ἡ
κατακραυγὴ, τὴν ὁποῖαν ὀλιγόφρονες ἄνθρω-
ποι ἕκαμον κατ' αὐτοῦ διὰ τὴν νομιζομένην
κλοπὴν. (Λόγ. Ἑρμ. 1818, σελ. 69). Μόνον
προτάσσει τῆς ἑλληνικῆς μεταφράσεως τοῦ ἀγ-
γλικοῦ ἐπιγράμματος τὰς σκέψεις, ὅτι οἱ Ἀγ-
γλοι οἱ στηλιτεύοντες τὸν Ἑλγιν πράττουσι
τοῦτο οὐχὶ βεβαίως δι' εὐσπλαχνίαν πρὸς τοὺς
Ἕλληνας, ἀλλὰ μόνον διότι δέν δύνανται νὰ
ἰδῶσι καὶ θαυμάσωσι τὰ ἔργα εἰς τὴν θέσιν των.

(Ἔπεται συνέχεια).

Η ΔΥΣΠΕΨΙΑ ΤΩΝ ΛΟΓΙΩΝ.

Ὁ Brillat-Savarin ἐπέγραψεν ἐπὶ τῆς ὑπ'
αὐτοῦ ἐκδοθείσης *φυσιολογίας* τῆς γεύσεως τὸν
ἐξῆς ὀνομαστὸν καταστάναττα ἀφορισμὸν.

Les animaux paissent,
L'homme mange.

L'homme d'esprit seul sait manger.

(Τὰ ζῶα βόσκουσιν, ὁ ἄνθρωπος τρώγει, μύ-
νος ὁ λόγιος γινώσκει νὰ τρώγῃ).

Ὅ,τι ἦτον ἴσως ἀληθὲς ἀρχομένου τοῦ πα-
ρόντος αἰῶνος, δέν εἶναι βεβαίως σήμερον. Τὸ
πλεῖστον τῶν λογίων δέν γινώσκουσι νὰ φά-
γωσιν. Ἡ πυρετώδης ὀξύτης τοῦ νεωτέρου βίου,
ἄγει πολλοὺς νὰ βραχυύνωσι τὴν διάρκειαν τῆς
τραπέζης, καὶ ἰδίᾳ τοῦ προγεύματος, ὅπερ γεν-
νὰ δυσπεψίας ὑπερβαλλόντως συχνὰς. Δέν θὰ
συνέβαινε τοῦτο, εάν μένοντες βραχύν χρόνον
εἰς τὴν τράπεζαν, ἐμμοῦμεθα τοῦλάχιστον οὓς
Ἰάπωνας, παρ' οἷς ἡ εὐγένεια ἀπαγορεύει ἀπο-
λύτως τὸ λαλεῖν ἐν ὄρα τοῦ γεύματος. Ὅταν
κάνεν φαγητὸν τοῖς εἶναι ἀρεστὸν, ἐκφράζουσι
τὴν ἐκκεντὴν εὐαρέσειαν πρὸς τὸν οἰκοδεσπότην
δι' ἐπιχαρίτων χειρονομιῶν, νομιζόντες δι' αὐ-

τὸν ὕβριν ν' ἀνοίξωσι τὸ στόμα δι' ἄλλο τι ἢ
διὰ νὰ φάγωσιν.

Παρευρέθητε εἰς τὸ πρόγευμα δικολάβου προ-
πέμπε τὸν τελευταῖον πελάτην του, καθ' ἣν
στιγμὴν πρέπει νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὸ δικαστήριον.
Τοῦτου ἕνεκα εἶναι ἡναγκασμένοι νὰ καταβρο-
χθίσῃ μεγάλους ψωμούς, ἐκ φύβου δὲ νὰ βραδυ-
νῃ καὶ διὰ νὰ εὐκολύνῃ τὴν κατάποσιν τῶν ἐ-
πικλήλως ἐντιθεμένων ἐν τῷ στόματι μεγάλων
τεμαχίων, κενόει μεγάλα ποτήρια πλήρη κε-
κραμένου δι' ὕδατος οἴνου καὶ χωρὶς νὰ λαβῇ ἀ-
ναψυχὴν ἐπιβαίνει τῆς ἀμάξης καὶ ἀπέρχεται
εἰς τὸ δικαστήριον, ἵνα μὴ ἀπουσιάσῃ τὴν δι-
κασίμον ὄραν.

Παρατηρήσατε τὸν Παρισινὸν κεκλημένον
εἰς γεῦμα. Ἡ γαλλικὴ εὐγένεια τῷ ἀπαγορεύει
νὰ σιγῇ ὡς ὁ Ἰάπων, ἢ νὰ ὀμιλῇ μὲ πλῆρες τὸ
στόμα. Εἰς ἐπίμετρον δὲ τῆς δυστυχίας, ἡ γαλ-
λικὴ γυναικακρέσεια ἀπαιτεῖ νὰ ὑπηρετῶμεν
πρῶτον τὰς κυρίας, εἰς τρόπον ὥστε αἱ παρα-
καθήμεναι ἡμῖν ἔχουσι ἤδη φάγει, ὅταν ἡμεῖς
ἀρχίζωμεν. Καὶ ἀναγκαζόμεθα, ὅπως μὴ ὑπο-
ληφθῶμεν σκαιοί, διὰ ν' ἀποκριθῶμεν ἀμέσως
εἰς τὰς ἐρωτήσεις των, νὰ καταπίνωμεν τὴν
τροφὴν ὅπως ἀμάσσητον, ὅπερ εἶναι ἡ κυρία αι-
τία, δι' ἣν πολλοὶ κακῶς ἀνέχονται τὰ μεγάλα
γεύματα, ἐν ᾗ τὴν αὐτὴν τροφήν θὰ ἐχώνευον
τελείως εάν ἐγευματίζον ἐν κοινῇ τραπέζῃ, πα-
ρεχομένων τῶν φαγητῶν καθ' ἣν ἕκαστος ἔχει
θέσιν καὶ σειρὰν ἐν αὐτῇ.

Καὶ χωρὶς νὰ λέγωμεν ὑπερβολὰς, ὑπάρχου-
σι προνομιοῦχοι, οὕτως εἰπεῖν, στόμαχοι εἰς πα-
σαν ἀντέχοντες παρεκτροπὴν, ἐνῶ διὰ πολλοὺς
ἄλλους ἡ ἀτελής τῶν σιτίων μάσσησις εἶναι ἀ-
ληθὲς δηλητήριον.

Συχνότατα ὁ ἰατρὸς ἀπαντᾷ ἐν τῇ πελατεῖα
του *δυσπεπτικοὺς ἀγροῦντας τὸ εαυτῶν νόση-
μα*. Εἶναι μάλιστα σπάνιον νὰ τοὺς ἀκούσῃτε
λέγοντας ὅτι ὑποφέρουσιν ἐκ τοῦ στομάχου.
τοῦναντίον ἰσχυρίζονται ὅτι ἔχουσι στόμαχον
ἐξάριτον, ὅπερ μοι ὑπομνησκαὶ τὸν τοῦ Μενη-
νίου Ἀγρίππα παλαιὸν μῦθον, ὅτι ὅλος ὁ ὄργα-
νισμὸς πάσχει ὅταν ὁ στόμαχος ἔχη κακῶς.

Πρώτος φαλακρότης, ἀκμὴ ἐπὶ τοῦ προσώ-
που, μικρὰ δύσπνοια κατὰ τὴν ἀνάβασιν κλίμα-
κος, αἰσθητικὰ θερμοσείας ἐπὶ τῶν παρειῶν ἐν τέ-
ταρτον ὄρα μετὰ τὸ πρόγευμα, ἰσχυρὰ ἀνάγκη
πρὸς κάπνισμα μετὰ τὸ φαγητὸν, ἐλαφρὰ ὑψη-
λὰ ἐπερχομένη περὶ τὴν δεκάτην ἐσπερινὴν ὥ-
ραν, ὀλίγη πρὸς ἐργασίαν διάθεσις κατὰ τὴν
ἐξέγερσιν, εἶναι τὰ συμπτώματα, ὧν τινὰ μόνον
ἀρκοῦσι νὰ ὑποδείξωσι τὸν εἰς ἀνευρυσμὸν
τοῦ στομάχου καὶ ἀρθρίτιδα ὑποκείμενον. Κατὰ
τὴν σοφὴν τοῦ Μολιέρου περιγραφὴν, γινομένην
προφανῶς καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ Renaudot, ὁ
οὕτω προδικατεθειμένος θὰ πάθῃ βραδυπεψίαν,

μεθ' ἣν θὰ ἐπέλθῃ δυσπεψία, εἶτα ἀπεψία εἰς τὴν
θὰ ἐπακολουθήσῃ χρονία δυσεντερία, καὶ συχνά-
κις αἰ ἐκ τῆς πολυσαρκίης διαταραχῆς, αἰ ἐκ τῆς
χολολιθιάσεως ἢ τῆς λιθιάσεως τῶν νεφρῶν, κ.λ.

Εἰμεθα ἀκόμη πολὺ μακρὰν τῆς ἐποχῆς, καθ'
ἣν θὰ ἐνοήσῃ τὸ κοινὸν ὅτι εἶναι προτιμότερον
*νὰ γινώσκῃ νὰ προφυλάσσεται ἀπὸ τῶν νόσων
ἀντὶ νὰ γνωρίζῃ τὴν θεραπείαν αὐτῶν*. Ἡ θε-
μελιώδης αὕτη τῆς ὑγιεινῆς ἀρχὴ θὰ κατισχύσῃ
ἀναμφιβόλως τὸν εἰκοστὸν αἰῶνα. Ἐν τούτοις,
οἱ θιασῶται τοῦ παρισινοῦ βίου μεταβαίνουσι
κατὰ τὰς διακοπὰς εἰς τὰς ἐξοχὰς, εἰς τὰ με-
ταλλικὰ ἢ καθαρτικὰ ὕδατα, κάμνουσι χρῆσιν
τῆς διὰ γάλακτος θεραπείας *διὰ νὰ βελτιώσω-
σι τὴν κατάστασιν των*. Θέλουσι *νὰ κάμνωσι
κάτι τι ἐπὶ ἕνα ἢ δύο μῆνας κατ' ἔτος πρὸς
βελτιώσιν τῆς ὑγείας των*, ἐνῶ εἶναι βεβαίως
προτιμότερον *νὰ μὴ κάμνωσι τι ἐναντίον τῆς ὑ-
γείας των καθ' ὅλον τὸ ἔτος*.

Εἶναι ὑπερβαλλόντως δυσχερὲς νὰ διδάξωμεν
τοὺς ἀνθρώπους νὰ τρώγωσι κατὰ τοὺς κανόνας
τῆς ὑγιεινῆς. Εὐκόλως θὰ τοὺς πείσητε νὰ λά-
θωσι φάρμακόν τι καὶ ἔχουσι πάντοτε τὸν και-
ρὸν νὰ λάθωσιν ἐν καταπότιον, ἐνῶ εἶναι πολὺ
δυσχερῆστερον τὰ τοὺς πείσητε νὰ μασσῶσι τὴν
τροφὴν ὅσον πρέπει. Εἶναι πολλοὶ ἄνθρωποι, οἷ-
τινες, ἐνῶ ἔχουσι τὸν καιρὸν νὰ διέλθωσιν ἐν θέ-
ρος ἐν Vichy, θὰ σὰς εἴπωσιν ὅτι τοῖς εἶναι ἀ-
δύνατον νὰ παρατείνωσι τὸ πρόγευμά των πέντε
ἐπὶ λεπτὰ τῆς ὄρας καθ' ἕκαστην. Ἐν τούτοις τὰ
πέντε ταῦτα καθ' ἡμέραν λεπτὰ κερδίζονται
πολλαπλασίως διὰ τῆς προσβαλλομένης ἀπὸ πλει-
στον νόσου, αἵτινες προσβάλλουσι καὶ σταμα-
τῶσι τοὺς ἀνθρώπους ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀσχολιῶν
αὐτῶν. Ἐν τῇ πελατεῖα μου εἶδον πολλοὺς δυσ-
πεπτικούς ν' ἀπαλλαγῶσι πόνων ἀρθρικῶν ἢ
ρευματικῶν καὶ αὐπνιῶν ἐπιμόνων, δι' ἀπλῆς
τηρήσεως τῶν κανόνων, περὶ ὧν ἐν τοῖς ἐφεξῆς
ὁ λόγος.

Διὰ νὰ μασσῆσωμεν προπόντως τὸ κρέας, ὅ-
περ εἶναι οὐσιῶδες διὰ τὴν καλὴν χώνευσιν,
πρέπει νὰ συνηθίσωμεν νὰ μὴ μιγνύωμεν ποτὲ
ἐν τῷ αὐτῷ βλωμῷ τὸν ἄρτον καὶ τὸ κρέας.
Ἐνθέσατε μικρὸν τεμαχίον κρέατος ἐν τῷ στό-
ματι, μασσῆσατέ το ὅσον τὸ δυνατόν καλλι-
τερον, ἐκμυζήσατε καὶ καταπίστε τὸ εἰς πόλτον
μεταβληθὲν μέρος καὶ ἐξακολουθήσατε μασσῶν-
τες τὸ ὑπόλειμμα. Θέλετε κατανοήσῃ μετ' οὐ
πολύ, ὅτι πρέπει νὰ μασσῶμεν πλείοτερον τὸ
ὄπτον ἢ ἐπ' ἐσχάρκας πεφυγμένον βόειον ἢ προ-
βάτειον κρέας τῶν λευκῶν ἢ ἐπ' ἀνθρακίαν ἐ-
ψημένων κρεάτων. Θέλετε παρατηρήσει, ὅτι οἱ
ἰχθύς μασσῶνται εὐκολώτερον τοῦ κρέατος καὶ
θὰ ἐνοήσητε διατὶ δυσπεπτικοὶ τινες ἔχουσι
κάλλιον τρεφόμενοι δι' ἰχθύων, ὧν καὶ γάλα-
κτος. Συχνότατα, ἡ διὰ γάλακτος δικίτις ὡ-

φελεῖ διὰ τοῦτο καὶ μόνον ὅτι εἰσάγωμεν εἰς τὸν
στόμαχον τροφήν *τελείως μεμασσημένην*.

Ἡ τελεία μάσσησις ἔχει τοῦτο τὸ ἀπροσδόκη-
τον ἀποτέλεσμα, ὅτι ὁ ὄργανισμὸς κορηννυταὶ διὰ
πολὺ ὀλιγοτέρων σιτίων καὶ ὅτι ὁ μασσῶν προ-
πόντως τὴν ἐκκεντὴν τροφήν πίνει μετ' οὐ πολὺ
τοῦ νὰ ἦναι ἀδδηφάγος καὶ τῷ καθίσταται εὐ-
κολον νὰ ἀκολουθήσῃ δευτέρον τινα κανόνα, ἐξί-
σου λίαν σπουδαῖον, τοῦ νὰ πίνῃ δηλαδὴ με-
τρίως ὅταν τρώγῃ. Δύο ποτήρια, διὰ κάθε γεῦ-
μα, ἀρκοῦσι κάλλιστα εἰς ἐκείνους οἵτινες ἐπίνον
τέσσαρα, ὅταν κατέπινον τὸν βλωμὸν ὅπως ἀμάσ-
σητον. Ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ κάπνισῃ καθίσταται
ἐπίσης ὀλιγώτερον αἰσθητή.

Τελεία τῶν τροφῶν μάσσησις καὶ μετρία πό-
σις κατὰ τὸ φαγεῖν, ἐλαττοῦσι μετὰ καταπλη-
κτικῆς ταχύτητος τὸ βάρος πολυσάρκων τινῶν
δυσπεπτικῶν καὶ θεραπεύουσι πολλοὺς τοῦ στο-
μάχου ἀνευρυσμούς, ἀνευ αὐστηρᾶς ἐφαρμογῆς
τῆς ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Bouchard παραγγε-
λομένης ξηρᾶς διαίτης.

Ὁ δι' ὕδατος κεκραμένος οἶνος, τὸ ἐθνικὸν πο-
τὸν μας, εἶναι ὑπερβαλλόντως συχνὰ αἰτία δυσ-
πεψίας ἐξίσου συχνὰ παρεγνωρίζομένης. Πολλοὶ
τῶν ἀνθρώπων θὰ εἶχον ἄριστα τὴν ὑγείαν, εάν
ἐπίνον καθαρὸν ὕδωρ, τὸ ἀγαπητὸν τοῦτο ποτὸν
τῶν ἑκατοντούτων. Ἐκπλήσσειται τις ἀληθῶς
βλέπων τρεῖς γείτονας λαοὺς νὰ πίνωσι κατὰ
τὸ φαγεῖν, ὁ μὲν οἶνον δι' ὕδατος κεκραμένον,
ὁ δὲ ζύθον καὶ ὁ τρίτος τέτον. Ἐκαστος ἀντὶ νὰ
ἐκλέξῃ τὸ σύννηθε ποτὸν τοῦ τόπου τῆς γεννή-
σεώς του, δέν θὰ ἕκαμε καλλίτερα νὰ βυθμί-
σῃ τὰ περὶ τοῦτο κατὰ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν του.
Γνωρίζω τινὰς, οἵτινες παρετήρησαν κατὰ τὸ πε-
νηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας των, ὅτι καὶ ὁ διὰ
πολλοῦ ὕδατος ἡραιωμένος οἶνος τοῖς εἶναι ἀπο-
λύτως ἐπιβλαβής, καὶ οἵτινες εἶδον νὰ πύσωσιν
ὡς διὰ μαγείας αἰ διαταράξῃς ὑφ' ὧν κατεί-
χοντο, εὐθὺς ὡς ἐπανῆλθον εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ
ὕδατος, τοῦ τεῖου ἢ τοῦ μηλίτου. Ὁ καθηγη-
τῆς Séb πολλὰς ἀριθμεῖ ἐπιτυχίας ἐν τῇ πελα-
τεῖα του ὀφειλομένης εἰς τὴν τοιοῦτότροπον ἐνέρ-
γειαν.

Περσικῶν, προστίθημι ὀλίγα τινὰ περὶ τοῦ
ἄλατος, τῆς πανακείας ταύτης τῶν ἀρθρικῶν.

Ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἐπίστευον, ὅτι τὸ ἀλατοδοχεῖον
ἐτίθετο ἐπὶ τῆς τραπέζης μόνον διὰ νὰ ἀλατίσω-
μεν τὰ βραστά ὡὰ, ἀ ὁ μάγειρος δέν δύναται
ν' ἀλατίσῃ ἐκ τῶν προτέρων. Οἷα πλάνη! Ἡ
τῶν ἐθνῶν σοφία ἀνεκάλυψεν, ὅτι ὑπάρχουσιν ἄν-
θρωποι, ὧν ὁ ὄργανισμὸς ἔχει ἀνάγκην μεγάλην
ἄλατος ποσότητος, ἐνῶ ἕτεροι ἀσθενοῦσι τρώγον-
τες ἀλυμρὰ τὰ φαγητά. Τὸ ἀλατοδοχεῖον τίθε-
ται ἐπὶ τῆς τραπέζης διὰ νὰ ἀλατίσῃ ἕκαστος
τὸ φαγητὸν του κατὰ βούλησιν. Πολλοὶ ἄνθρω-
ποι ὀδηγοῦνται ἐνστικτικῶς ν' ἀλατίσωσι τὸ φα-

γητόν των ως αρμόζει τῇ ὑγιείᾳ των· ἐνῶ ἔτεροι, οἱ λόγιοι, περὶ ὧν ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω, περιφρονούντες τὴν τροφήν καὶ θεωροῦντες ὡς τὸ μόνον θέλητρον τοῦ γεύματος τὴν συνδιάλεξιν, ἀμελοῦσι νὰ κάμωσι τὴν πρέπουσαν χρῆσιν τοῦ ἄλατος.

Τὸ ἄλας συντελεῖ εἰς παραγωγὴν καὶ παραχρῆν ὀξέος εἰς τὸν γαστρικὸν χυμὸν; Ἐνεργεῖ ἀντισηπτικῶς ἐν τῷ πεπτικῷ σωλῆνι; Τὸ ἀγνοῶ. Ὅπως δὲ ἔχει προφανῶς καθαρτικὴν ἐνεργειαν καὶ ὑπὸ τὴν δράσιν αὐτοῦ οἱ εἰς Wiesbaden μεταβαίνοντες καὶ χρῆσιν τῶν ὑδάτων ποιοῦντες, παρατηροῦσιν ὅτι ἡ τοῦ ἐντερικοῦ σωλῆνος λειτουργία κανονίζεται εἰς βαθμὸν ἐκπληκτικόν.

Εἶναι λοιπὸν προτιμότερον καὶ ἀπλούστερον ἀντὶ νὰ πίνωμεν ὕδωρ τοῦ Vichy κατ' οἶκον, νὰ κάμνωμεν τὴν πρέπουσαν χρῆσιν ἄλατος. Δυνάμεθα δὲ νὰ συμπληρώσωμεν τὴν τοιαύτην θεραπείαν κάμνοντες κατὰ διαλείμματα κατ' οἶκον ἀντὶ νὰ μεταβῶμεν εἰς Wiesbaden ἢ ἀλλοῦ (Σημ. ἐν Ἑλλάδι εἰς Κύθον ἢ Αἰδηψόν) καὶ περὶ τὰ τριάκοντα κατ' ἔτος θερμὰ λουτρά. Θερμὸν λουτρὸν 40° E. βαθμῶν εἶνε ἀληθῆς εὐεργετήμα διὰ τοὺς ἀρθρικούς. Ὅσον θερμότερον εἶναι, εἴτε εἶναι ἀλατούχον εἴτε μὴ, τόσον καλλίτερον ἐνεργεῖ προκαλοῦν ἰσχυρὰν ἐφίδρωσιν καὶ τόσον ὀλιγώτερον ἐκτίθεται ὁ λουόμενος εἰς ψύξιν, ὅταν ἐξέρχεται τοῦ λουτροῦ.

Δὲν ἀξίω, ὅτι ἐξήντησα τὸ εὐρὺ ζήτημα τῆς δυσπεψίας τῶν ἀρθρικών. Χωρὶς δὲ νὰ ἀρνηθῶ τὴν ὠφέλειαν, ἣν παρέχουσιν ἢ παρὰ ταῖς θερμαίας θεραπείαι, οἱ πρωῖνοί περίπατοι, οἱ ξηροὶ ἐντριβαὶ καὶ ἡ γυμναστική, πιστεύω ὅτι ὀφείλω νὰ τοῖς συστήσω ἐν πρώτοις καὶ πρὸ πάντων τελείαν τοῦ κράτους μάσσησιν, μετρίαν πόσιν, τὴν χρῆσιν τοῦ ἄλατος, ἣτις οὐδαμῶς αὐξάνει τὴν δίψαν, καὶ τέλος, ἐν τισὶ περιπτώσεσι, τελείαν ἀπὸ τοῦ οἴνου ἀποχρῆν. Πιστεύω, ὅτι οἱ ἀκολουθοῦντες τὰς συμβουλὰς ταύτας δύνανται νὰ κληθῶσιν εἰς γεῦμα καὶ μετὰσχῶσιν αὐτοῦ ἀτιμωρηταί, ἐνῶ τὰ μεγάλα γεύματα, ὅπου ἐν γένει παραβαίνουν τοὺς κανόνας τούτους, εἶναι ἀπολύτως ὀλέθρια διὰ πολλοὺς τῶν κατοίκων τῶν πόλεων.

(Μετάφρασις ἐκ τῆς Revue Scientifique.) II.

ΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ ΤΗΣ ΕΥΠΟΙΑΣ

[Ὁ ἀκαδημαϊκὸς ποιητὴς Sully Prudhomme, ἀπαγγείλας τὴν συνήθη ἔκθεσιν περὶ τῆς ἀπονομῆς τῶν βραβείων Μοντυῶν, ὠρισμένων πρὸς βράβειον τῶν κατ' ἐσχολὴν ἐναρτέων πράξεων, ὅσαι περιέρχονται εἰς γνῶ-

σιν τῆς Ἀκαδημίας, συνέκρινεν ἐν προλόγῳ προσφυῶς τὴν καλλιτεχνίαν πρὸς τὴν ἀρετὴν.]

Ἀνὰ πᾶν ἔτος (εἶπεν ὁ ρήτωρ) ἀνακηρύσσουσα τοὺς στεφθέντας παρ' αὐτῆς, ἡ Ἀκαδημία δρᾷται τῆς εὐκαιρίας, ὅπως πλέξῃ τὸ ἐγκώμιον τῆς ἀρετῆς. Ἄλλ' ἡ ἀρετὴ ἀπολαύει ἤδη ἐξαιρέτου καὶ ἐδραϊκῆς ὑπολήψεως, τὸ ἐγκώμιον δ' αὐτῆς ἐν βραχεῖ θὰ καταστῇ ὅσον δύσκολος καὶ ἡ ἐξάσκησίς της. Ἀνὰ πᾶν ἔτος ἤδη καθίσταται μᾶλλον τετριμμένον. Ὅταν δὲ ἔλαχε καὶ εἰς ἐμὲ τὸ ἐκ παλαιοῦ τοῦτο καθήκον, ἡ πλήρης ἐξάντλησις τοῦ θέματος μὲ ἐνέβαλεν εἰς φροντίδας. Ἐὐτυχῶς τυχαία τις σκέψις ἐπέληθεν εἰς ἀρωγὴν μου. Ἐν Γαλλίᾳ, δόξα τῷ Θεῷ, αἱ ἀγαθαὶ πράξεις εἶνε ἰκανῶς πολυάριθμοι, ὥστε ἡ Ἀκαδημία, παρὰ τοὺς ἀφθόνους αὐτῆς πόρους, ἀναγκάζεται νὰ βραβεύῃ ἐξ αὐτῶν μόνον τὰς ἐπιφανεστέρας καὶ σπανιωτέρας· ἐν μιᾷ λέξει τὰς λαμπράς πράξεις. Λαμπραὶ πράξεις! Διέβλεπον τὸ καλὸν ἐν τῷ ἦθει τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ εἰσβολὴ τῆς ποιήσεως εἰς τὸ κράτος τῆς ἠθικῆς μὲ ἐνεθάρρυνεν. Ἡσθάνθην ἀληθῆ ἀνακούφισιν, ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ ὅτι ἐμελλον νὰ πανηγυρίσω τὴν ἀρετὴν, ἀπὸ κοινού μετὰ τῶν Μουσῶν, καὶ προσεπάθησα, κατ' ἄρχας διὰ τῆς φαντασίας, κατόπιν δὲ, ἐν προῖουση πεποιθήσει, νὰ προσεγγίσω, μέχρις ἐντελοῦς συναντήσεως, τὰ ὅρια τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ.

Ὅταν ἐξήτασα τὸν βίον τῶν ἐρετινῶν Ὀλυμπιονικῶν τῆς ἀρετῆς, εὗρον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὀρθὴν τὴν προσέγγισιν ταύτην. Ἀνεγνώρισα τὸ καλὸν ἐν τῇ γλυκεῖᾳ καὶ σοβαρᾷ ἡμᾶ ἐκπλήξει, δι' ἧς πληροὶ τὴν ψυχὴν καὶ ἦτις ἀποτελεῖ τὸν θαυμασμὸν. Τὰ θαυμαστικά της φύσεως, τῆς ἐπιστήμης, τῆς τέχνης, πᾶν ὅ,τι τις θαυμάζει, τὸ ἀποκαλεῖ λαμπρόν. Διαικίως λοιπὸν καὶ αἱ παρ' ἡμῶν θαυμαζόμεναι ἠθικαὶ πράξεις καλοῦνται λαμπραί. Οὕτως ἐνθαυράζομαι ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἔργου, προέβην μετὰ θάρρους καὶ φρονῶ ὅτι ἀνεῦρον στενωτάτην συγγένειαν μετὰ τῶν ἀγαθῶν πράξεων, τῶν ἐναρτέων ἔργων, καὶ τῶν καλλιτεχνικῶν ἔργων.

Ἡ τοιαύτη συσχέτισις, ἐκ πρώτης ὄψεως, φαίνεται παράδοξος καὶ σχεδὸν εἰπεῖν ἀνευλαθῆς, διότι ἡ ἀρετὴ εἶνε ἀποχωρισμὸς ἀπὸ παντὸς ὑλικοῦ ἀγαθοῦ, ἡ δὲ τέχνη, σήμερον μάλιστα, εἶνε κυρίως ἀπόλαυσις τῶν αἰσθήσεων. Ἀλλὰ προσεῦγω ἀμέσως εἰς τὴν γνώμην ποιητοῦ, τοῦ ὁποίου δὲν δύνασθε νὰ ἀρνηθῆτε τὴν αὐθεντίαν. Ἐνθυμήθητε τί λέγει ἐν τῶν προσώπων τοῦ Κορνηλίου:

Ἡμπορεῖ τις νὰ διδῇ πολλὰ χωρὶς νὰ ὑποχρεῶναι
[κἀνένα.]

Ὁ τρόπος τοῦ προσφέρειν ἀξίζει περισσότερο ἀπὸ τὴν
[προσφορὰν.]

Ὁ τρόπος τοῦ προσφέρειν εἶνε ἡ μορφή τῆς προσφορᾶς, εἶνε ἡ τέχνη αὐτῆς. Ἐν τῇ ἀγαθοεργίᾳ δ' ὡς ἐν τῇ καλλιτεχνίᾳ, ἔργον τῆς μορφῆς εἶνε ἡ διατύπωσις τοῦ αἰσθηματος, τοῦ καθοδηροῦντος τὴν χεῖρα. Ὅσοις μετὰ χάριτος προσφερόμενος ἡ πηλὸς μετὰ χάριτος πλάσσομενος δύναται νὰ ἀποκτήσῃ ἀξίαν ἀνεκτίμητον. Ἀλλὰ τὸ καλλιτεχνικὸν ἔργον, θὰ εἴπη τις, ἵνα τέρψη, πρέπει νὰ θίξῃ τὰς αἰσθήσεις, ἐνῶ ἡ ἀγαθοεργὸς πράξις δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ καθυδύνη αὐτάς, ὅπως συγκινήσῃ. Συμφωνῶ· ἡ χάρις δύναται μάλιστα λεπτῶς νὰ ἀποκρύψῃ τὴν προσφορὰν, ἀλλ' ἡ μορφή τότε εἶνε συγκι-

ΑΣΜΑΤΙΑ

B'.

Τὸ κύμβαλον ἢ χεῖρ σου ὄτ' ἐγγίξῃ,
τότε ἡ θεσπεσία μουσικὴ τοῦ
ἐνώπιόν μου σφαιρᾶς ἀπατήτου
τὰς ἀτραποὺς ἀνοίγει καὶ φωτίζει.

Ὅπου ὁ λόγος παύει, καὶ ἀρχίζει
τὸ θεῖον κράτος τοῦ ἀνεκκαλήτου,
ἐκεῖθεν διὰ γλώσσης ἀμιμήτου
ἡ μουσικὴ τὸ πᾶν ἐξεικονίζει.

Ἦθελα εἰς τοὺς πόδας σου νὰ πέσω,
καὶ εἰς τοὺς κόλπους σου νὰ ἀποθέσω
τὰ κάλλη τοῦ ἐπουρανοῦ κόσμου,

ὅσα ἡ δύναμις τῆς μουσικῆς σου,
κ' ἡ θεὰ τῆς περιπαθοῦς μορφῆς σου
γράφουν πρὸ τοῦ ἐξέλλου πνευματός μου.

Γ'.

Εἰς ποίους οὐρανοὺς μὲ ἀναρπάξεις,
ὅταν μοῦ μειδιᾷς μετὰ μαγείας,
καὶ μ' ὀφθαλμὸν μεστὸν εὐλαστίας
καὶ ἀφειλείας παιδικῆς μ' ἐτάξεις!

Ἐν σοὶ ἀναγεννώμαι! βροιάξεις
πρὸς ὄνειρον ἑαρινῆς πρωίας!
σὺ τοὺς ἀρρήτους πόθους τῆς καρδίας
διὰ τοῦ ἔρωτός σου μοὶ ἐκφράξεις.

Ὅταν τὰ χεῖλή μου στ' ἀβρὸν σου στόμα
συνθλίβω μετ' ἀγάπης διαπύρου,
κ' ἐξ ἡδονῆς σὺ τότε ἀνεκφράστου

μεθύουσα, τὸ λάμπον κλείεις ὄμμα,
ἀνοίγονται οἱ κόλποι τοῦ ἀπείρου,
καὶ ἡ μορφή μου μειδιᾷ τοῦ πλάστου.

Δ'.

Λάμπ' ἢ Ἀκρόπολις καὶ τὸ Θεσεῖον
εἰς δύσεως χρυσοῦς ἀντανακλάσεις,
καὶ μὲ θωπεύει, πνέουσα ἐκστάσεις,
ἀγία αὔρα ἐκ τῶν ἑρειπίων.

Μάτην, ὦ ὄραμα τῶν θαυμασίων,
εἰς κόσμους θέλεις νὰ μὲ ἀναρπάξῃς,
καθ' ὅς ἐκ σμίλης καὶ γραφίδος πάσης
τὸ τέλειον ἀνέτελλε καὶ θεῖον.

Μὲ θέλγει γυναικὸς μορφή ὠραία!
τὸ παρελθὸν μοὶ φαίνεται ἐρημία,
μὲ σύρει τὸ παρὸν καὶ μὲ ἐμπνέει.

Μὴ ὀργισθῆτε, πνεύματα ἀρχαῖα
ἢ ἐμπνεύσεις σας αὐτ' ἢ αἰωνία
ἐκ τοῦ ποτὲ παρόντος ὅας δὲν ῥέει;

ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ ΠΡΟΒΑΕΓΙΟΥ.

νητικώτερα, δηλονότι εὐγλωττοτέρα, καὶ τοῦτο χαρακτηρίζει κυρίως τὰ καλλιτεχνικά ἔργα.

Τὸ τερπνὸν ὑπηρετεῖ ἐπιχαρίτως, ἀλλὰ δὲν χαρακτηρίζει τὴν τέχνην· χρησιμεύει ἀπλῶς ὡς ἐνδείξις αὐτῆς. Ἀμφιβάλλετε περὶ τούτου; Διατί τότε μειδιάτε ὅταν ἀκούετε περὶ «μαγειρικῆς τέχνης»; Διατί δὲν τὴν ἀποθαυμάζετε; Αἱ καλαὶ τέχναι τὴν ἀποκηρύσσουσι, διότι καὶ οἱ λεπτότεροι τῶν χυμῶν οὐδὲν συναίσθημα φέρουσιν ἀπὸ ψυχῆς εἰς ψυχὴν καὶ ὑποσκελίζουσιν ἀλλήλους ἐν τῇ μνήμῃ, ἀντὶ νὰ συσχετισθῶσιν, ὡς οἱ ἦχοι, ὅπως ἀποτελέσωσιν ἰδίαν γλῶσσαν. Οὐχί, ὁ γαργαλισμὸς τῶν αἰσθήσεων, χάριν αὐτῶν τούτων, δὲν ἀποτελεῖ τὴν τέχνην. Ἐπικαλοῦμαι τὴν μαρτυρίαν τῶν ἐξοχωτέρων πνευμάτων, τὴν τοῦ Κορνηλίου ἐκ δευτέρου.

Βεβαίῳ λοιπὸν ὅτι ἡ ἀγαθοεργία εἶνε τέχνη, καὶ τέχνη, ἐν ἡ ἡμορφῇ εἶνε οὐσιώδης ἰδιότης, ἀφοῦ ἡμπορεῖ νὰ καταστήσῃ μᾶλλον παρηγορητικὴν τὴν προσφορὰν τῶν θησαυρῶν τῆς καρδίας, ἀπὸ τὴν προσφορὰν τῶν θησαυρῶν τοῦ βαλαντιοῦ. Ἡ ἰδιαιτικώτερα μορφή τῆς εὐποιίας εἶνε αἰσθητὴ εἰς μόνην τὴν συνείδησιν, διότι προϋποθέτει ὅτι ὁ εὐεργετῶν ἐτήρησε τὸ μυστικὸν τῆς εὐποιίας του. Εἶνε δὲ βεβαίως τὸ μόνον καλλιτεχνικὸν ἔργον, τὸ ἀρκοῦμενον εἰς τὴν εὐμένειαν τοῦ θεοῦ ὄμματος. Ἄλλ' ἡ ἀφάνεια δὲν εἶνε δεδομένη εἰς πᾶσαν ἐνάρετον πράξιν. Παραλείπομεν τὰς στρατιωτικὰς ἀνδραγαθίας, ἃς δὲν ἔχομεν ἐντολὴν νὰ βραβεύωμεν, ἀλλ' ὑπάρχουσιν ἄλλαι, ὡς αἱ διασώσεις, αἰτινες κατ' ἀνάγκην εἶνε φανεραὶ καὶ δὴ ἐπιφανεῖς. Ἡ μορφή τῶν τοιούτων πράξεων εἶνε λαμπρά, ἔνεκα τῆς ἀπλότητος αὐτῶν μόνης, ἔνεκα τῆς αὐθορμητοῦ ζέσεως, τῆς μαρτυρούσης τὴν πρὸ τοῦ κινδύνου αὐταπαρνήσιν. Ἡ ἀπλότης ἐν τῷ ἥρωϊσμῷ λοιπὸν εἶνε ἡ μορφή τῆς αὐταπαρνήσεως, ἐφ' ἣ καὶ ἐπιβάλλει ἡμῖν θαυμασμὸν ἐνθουσιώδη. Ἐν τῷ ἑλέῳ, ἡ λεπτότης ἀποτελεῖ τὴν χάριν τῆς εὐεργεσίας, ἐφ' ἣ θέλγει καὶ ἐμπνέει ἡμῖν τὸν τρυφερόν καὶ αἰμύλον θαυμασμὸν, ὃν ἐμπνέει πᾶν ὅ,τι εἶνε γλυκὺ καὶ ἐπιτυχὲς ἐν ταῦτῃ.

Αἱ ἰδιότητες αὗται τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς χάριτος ἀρμόζουσιν εἰς τὴν εὐποιάν, ὡς εἰς τὴν καλλιτεχνίαν, διότι ἐν ἀμφοτέραις συντελοῦσιν εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν πλεονεκτημάτων τῆς ἐμπνεύσεως. Διὰ τοῦτο νομίζω ὅτι δικαιοῦμαι νὰ εἴπω ὅτι ἡ Ἀκαδημία, βραβεύουσα τὰς ἀγαθὰς πράξεις, βραβεύει ἀριστουργήματα καὶ στεφανοῦσα τοὺς ἐργάτας αὐτῶν, στεφανοῖ καλλιτέχνους τῆς εὐποιίας.

K.

Τὰ σοβαρώτατα, τὰ ὠρικώτατα, τὰ ἀγιώτατα πράγματα δὲν ἀποδεικνύονται, ἀλλ' ἀποκαλύπτονται: ἐννοοῦμεν τὴν ἀγάπην ἀγαπῶντες τὴν ἐλεημοσύνην ἐλεοῦντες, τὴν πίστιν πιστεύοντες.

Τὸ νὰ εὐχαριστῆται τις ἐν τῇ συναναστροφῇ ἀνθρώπων ὑπερόχων κατὰ τὸ πνεῦμα μαρτυρεῖ πνευματικὴν ἀνάπτυξιν, καὶ τάνάπλιν πνεῦμα ταπεινὸν στενοχωρεῖται ἐν τοιαύτῃ συναναστροφῇ, ὅπως χὴν ἀναμιχθεῖς εἰς ὄμιλον κύκνων.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὁ ἄρτι ἀποθνήσκων δούξ Μαξιμιλιανὸς τῆς Βαυαρίας πατὴρ τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Αὐστρίας διεκρίνετο διὰ τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν προσήνησαν αὐτοῦ.

Ἐτυχέ ποτε νὰ ταξιδεύῃ ἐκ Μονάχου εἰς Βιέννην ἐντὸς κοινῆς σιδηροδρομικῆς ἀμάξης πρώτης θέσεως. Συνεταξιδεύει δὲ καὶ ἕτερος ταξιδιωτῆς ὅστις μὴ γνωρίζων τὸν δούκα ἀπέτεινε πρὸς αὐτὸν ἀδιακρίτως τὸν λόγον:

— Πηγαινέτε εἰς Βιέννην, κύριε;

— Μάλιστα.

— Καὶ ἐγὼ, καὶ δὲν βλέπω τὴν ὄραν νὰ φθάσω πρὸ πολλοῦ καιροῦ δὲν ἔχω ἰδῆ τὰ παιδιὰ μου!

— Ἀπόδειξις πῶς εἶσθε καλὸς πατέρας.

— Ἄχ, κύριε, καταλαμβάνετε αἱ ἐργασίαι κἀποτε μὲ ἀναγκάζουν νὰ λείπω ἀπὸ τὸ σπίτι· εἶμαι χρυσόχορος...

Καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀφηγήθη ὅλα τὰ οἰκογενειακὰ του εἰς τὸν δούκα, ὅστις τὸν ἤκουε προσηδέστατα.

Ἐπὶ τέλους δ' ἔρωτᾷ:

— Καὶ σὰς ἔχετε οἰκογένειαν εἰς τὴν Βιέννην;

— Μίαν κόρην.

— Ὑπανδρευμένην;

— Ναί.

— Καλὰ;

— Ἀρκετὰ καλὰ.

— Τί ἐπάγγελμα ἔχει ὁ ἄνδρας τῆς;

— Εἶνε αὐτοκράτωρ.

— Ἀστειεύσατε; ...

Ἄλλ' ἐπέισθη ὅτι δὲν ἠστειεύετο ὅτε εἶδεν ἐν τῷ σταθμῷ τῆς Βιέννης τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὴν αὐτοκράτειραν τείνοντας τὴν ἀγκάλην εἰς τὸν συνταξιδιώτην του.

Καὶ ἐπέισθη ἔτι μᾶλλον τὴν ἐπιούσαν ὅτε κληθεῖς εἰς τὰ ἀνάκτορα ἔλαβε παραγγελίας κοσμημάτων παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος, παρόντος καὶ τοῦ ἀγαθοτάτου αὐτοῦ πενθεροῦ.

Τὸ ἐσχάτως συμβῆν ἐν τῷ ῥωσικῷ σιδηροδρομῷ δυστύχημα, ἐξ οὗ μόλις ἐσώθη ὁ αὐτοκράτωρ, ἐνθυμίζει τὸ ἐξῆς ἐπεισόδιον.

Κατὰ τὸ 1853 ὁ τότε αὐτοκράτωρ Νικόλαος ἐταξιδεύειν ἐπίσης διὰ τοῦ σιδηροδρόμου. Ἡ ἀμαξοστοιχία ἐκινεῖτο βραδύτατα. Ὁ αὐτοκράτωρ ἀνοπομονῶν νὰ φθάσῃ εἰς τὸ τέρας τοῦ ταξιδίου καλεῖ τὸν συνοδοιποροῦντα ὑπουργὸν καὶ ἔρωτᾷ πῶς ὁ σιδηροδρόμος εἶνε τόσο βραδύς, ἐν ᾧ αὐτὸς τὸν εἶχε διαβεβαιώσῃ ὅτι τρέχει πολὺ ταχύτερον. Ὁ ὑπουργὸς ἀπαντᾷ ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ἀπορεῖ, διότι ἀκριβῶς τὴν αὐτὴν γραμμὴν διὰ τῆς αὐτῆς μηχανῆς εἶχε διατρέξῃ πρὸ τινῶν ἡμερῶν πολὺ ταχύτερα ὅτι καὶ νῦν παρήγγειλεν εἰς τὸν μηχανικὸν νὰ ἐπιταχύνῃ τὸν δρόμον, ἀλλ' ἐκεῖνος ἀρνεῖται νὰ ὑπακούσῃ.

— Νὰ εἰπῆτε εἰς τὸν μηχανικὸν ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ τὸ διατάσσει.

Ἡ διαταγὴ μεταβιβάζεται ἀλλ' ὁ δρόμος δὲν ἐπιταχύνεται. Ἐπαναλαμβάνεται ἐντονώτερον, ἀλλ' ὁ μηχανικὸς κωφεύει.

Εἰς τὸν πρώτον σταθμὸν πλήρης ὀργῆς ὁ αὐτο-

κράτωρ διατάσσει νὰ προσαχθῇ ὁ μηχανικὸς καὶ ἔρωτᾷ πῶς ἐν ᾧ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ὁ ὑπουργὸς διέτρεξε πολὺ ταχύτερον τὴν γραμμὴν αὐτὴν τότε ἢ ἀμαξοστοιχία κινεῖται ὡς φορτηγόν.

— Εἶνε πολὺ ἐπικίνδυνον νὰ τρέχῃ ἡ ἀμαξοστοιχία, ἀπαντᾷ ἀπαθῶς ὁ μηχανικὸς.

— Καὶ προχθὲς δὲν ἦτο τάχα ἐπικίνδυνον, ὅταν ἐταξιδεύειν ὁ κύριος ὑπουργός; Ἐρωτᾷ πάλιν ὁ αὐτοκράτωρ.

— Βέβαια ἀλλ' ἡ Ῥωσία ἔχει πολλοὺς ὑπουργοὺς καὶ αὐτοκράτορα ἓνα καὶ μόνον.

Καὶ ὁ ἐξωργισμένος αὐτοκράτωρ ἐπραύνη καὶ προσητένισε μειδιῶν τὸν ἀμηχανοῦντα ὑπουργόν του.

Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας εἶνε φιλοστοργότατος πατὴρ:

Κατὰ τὴν τελευταίαν ἐν Ἀμβούργῳ διατριβὴν του, ὀλίγον πρὶν ἀναχωρήσῃ, προσηδέθησαν εἰς αὐτὸν ἐκτὸς ἄλλων δώρων λαμπρὰ ζαχαρωτὰ ἐντὸς μεγάλης θήκης μὲ τὴν παράκλησιν νὰ δοθῶσιν εἰς τοὺς μικροὺς αὐτοκρατορικοὺς πρίγκιπας. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐχάρη προφανῶς πολὺ περισσότερο ἐκ τοῦ μικροῦ τούτου χαρίσματος ἢ ἐκ πολλῶν πλουσιωτέρων δωρεῶν καὶ μετὰ συγκινήσεως εἶπε:

— Ἦμῃν εἰς Πετροῦπολιν, εἰς Κοπεγχάγην, εἰς Στοκχόλμην, καὶ εἰς Ῥώμην, ἀλλὰ διὰ πρώτην φοράν ἐδῶ εἰς τὸ Ἀμβούργον ἐνθυμήθησαν τὰ παιδιὰ μου. Πόσον θὰ χαρῶν δι' αὐτό!

Καὶ ἔθεσεν ἐν τῷ εὐρεῖ θυλακίῳ τοῦ κινδύου τὴν θήκην:

— Διὰ νὰ ψάξουν καὶ νὰ εὑρουν μόνον τῶν τὰ παιδιὰ ὅ,τι τοὺς στέλλουν οἱ καλοὶ Ἀμβουργιανοί.

Ἀπὸ τῆς 1^{ης} ἰουλίου 1887 μέχρι τῆς 30 ἰουνίου 1888, ἦτοι εἰς διάστημα ἐνὸς μόνου ἔτους οἱ ἐξ Εὐρώπης εἰς Ἀμερικὴν μεταναστεύσαντες ἀνῆλθον εἰς 539,818.

Τούτων 107,624 ἦσαν Γερμανοί· 83,132 Ἄγγλοι· 73,238 Ἴρλανδοί· 72,915 Σουηδοὶ καὶ Νορβηγοί· 51,005 Ἴταλοί· 33,407 Ῥῶσοι· 25,884 Αὐστριακοί· 24,396 Σκῶτοι· 19,927 Οὐγγροί· 8,981 Δανοί· 7,737 Ἑλβετοί· 6,427 Γάλλοι· 5,845 Ὀλλανδοί· 5,845 Πολωνοί. Οὐδαὶς Ἑλλην ἀναγράφεται ἐν τῇ στατιστικῇ ταύτῃ σημειώσαι. Φαίνεται ὅτι οἱ ὀλίγοι μεταναστεύσαντες ἐκ Πελοποννήσου περιελήθησαν εἰς ἄλλην τινὰ ἐθνικότητα γαλλικὴν ἢ ἰταλικὴν, διότι ἐξ ἰταλικῶν ἢ γαλλικῶν παραλίαν ἀπέπλευσαν εἰς τὸν Νέον Κόσμον.

Ἀγὼν ταχυγραφίας στενογράφων ἐγένετο ἐσχάτως ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτεῖαις τῆς Ἀμερικῆς. Ὁ νικητῆς ἔγραψε 1337 λέξεις εἰς πέντε λεπτὰ τῆς ὥρας, ὁ δευτέρος 1,308, οἱ δὲ λοιποὶ μόλις προσήγγισαν τὰς 1,000.

Γενομένου δὲ ταυτοχρόνως ἐτέρου ἀγῶνος ταχύτητος τηλεγραφητῶν, ὁ νικητῆς διεβίβασεν εἰς διάστημα ἐνὸς λεπτοῦ 427 λέξεις ἀγγλικᾶς οὐκ ἰσομοιρασμένης, μόλις ὑπολειψθεῖς τοῦ διὰ τηλεφώνου κατορθώσαντος νὰ διαβιβάσῃ εἰς τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα λέξεις 438.